

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ANTEPOZICE A POSTPOZICE ADJETIVA

(kontrastivní korpusová analýza)

Vedoucí práce: PhDr. Jana Pešková, Ph.D.

Autorka práce: Alexandra Soukupová

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 7. května 2020

Alexandra Soukupová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Janě Peškové, Ph.D. za čas, který se mnou strávila při konzultacích, za její vřelý přístup a za trpělivost, s kterou odpovídala na moje dotazy.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá postavením přídavného jména ve větě, konkrétně problematikou antepozice a postpozice ve španělském jazyce. První část práce je věnována představení adjektiva jako takového, popsání jeho funkcí a vlastností a teoretickému přehledu pravidel, podle kterých se adjektiva řídí při svém postavení. Druhá část se zaměřuje na skupinu přídavných jmen, která v závislosti na antepozici a postpozici mění svůj význam. Jako hlavní nástroj výzkumu byl použit Český národní korpus, prostřednictvím kterého jsme vyhledávali daná adjektiva v textech a pozorovali jejich překlad.

KLÍČOVÁ SLOVA: antepozice, postpozice, adjektivum, španělština, čeština

ANNOTATION

The topic of the thesis is the position of adjectives in the sentence, specifically issues of anteposition and postposition in Spanish language. The first part of the thesis is dedicated to the presentation of the adjectives themselves, description of their functions and qualities and to theoretical overview of the rules which adjectives follow to set their position. The second part is focused on the group of adjectives which change their meaning according to their position. The research was made through the database Český národní korpus which we used to look up concrete adjectives in the text. Then we studied their translation and assessed it.

KEYWORDS: anteposition, postposition, adjective, Spanish, Czech

OBSAH

I.	Úvod	8
II.	Teoretická část	9
	1. Pojem adjektivum	9
	1.1 Shoda v rodě a čísle	10
	2. Funkce adjektiva ve větě	11
	2.1 Přívlastek shodný	11
	2.2 Konvertovaná adverbia	12
	2.3 Doplněk	12
	2.4 Jmenný přísudek	13
	3. Rozdělení adjektiv	14
	3.1 Rozdělení podle české gramatiky (B. Zavadil, P. Čermák)	14
	3.2 Rozdělení podle české gramatiky (J. Černý)	15
	3.3 Rozdělení podle španělské gramatiky (R. Seco)	15
	3.4 Rozdělení podle španělské gramatiky (RAE)	16
	3.5 Grafický přehled rozdělení	17
	4. Postavení adjektiva vůči substantivu	19
	4.1 Antepozice adjektiv	19
	4.2 Postpozice adjektiv	20
	4.3 Postavení dvou a více adjektiv	21
	4.3.1 Postupně rozvíjející přívlastek	21
	4.3.2 Několikanásobný přívlastek	22
	4.3.3 Kombinace několikanásobného a postupně rozvíjejícího přívlastku	22
	4.4 Ustálená spojení	22
	5. Změna významu adjektiv dle pozice	24
	6. Porovnání českých a španělských adjektiv	26
	6.1 Tvorba, rod, číslo	26
	6.2 Rozdělení a stupňování	26
	6.3 Skloňování	27
	6.4 Funkce	27
	6.5 Pozice a forma	28
	7. Shrnutí	29
III.	Praktická část	30

1. Seznam adjektiv	30
2. Korpusová analýza	31
2.1 Antigo	32
2.2 Simple	38
2.3 Triste	44
2.4 Mayor	48
IV. Závěr	63
V. Resumen	65
VI. Bibliografie	67
Internetové zdroje	67

ÚVOD

Přídavná jména jsou jedním ze základních slovních druhů, které hojně používáme v každodenním životě. Rozvíjí a blíže určují podstatná jména, vyjadřují jejich vlastnosti a vztahy.

Na rozdíl od českého jazyka, kde je postavení adjektiv ve větě poměrně pevně ukotvené, má španělský jazyk tendenci k volnějšímu slovosledu, což se odráží i na postavení přídavných jmen. Španělská adjektiva mohou stát buď v antepozici před podstatným jménem, anebo v postpozici za podstatným jménem. Jaké jsou v tom ale rozdíly a za jakých okolností stojí přídavné jméno před nebo za substantivem? Právě tato problematika je tématem mé bakalářské práce.

Toto téma jsem si vybrala na základě vlastních zkušeností, kdy jsem se opakovaně setkala se situací, v níž nebylo zřejmé, kam přídavné jméno ve větě umístit a proč. Následné vysvětlení ve výuce mi nepřipadalo dostatečné, jelikož jsem stále narážela na texty, které se mu vymykaly.

Stěžejní literaturou pro tuto práci jsou zejména Gramática didáctica del español od Leonarda Gómeze Torrege, Mluvnice současné španělštiny, jejíž autory jsou Bohumil Zavadil a Petr Čermák, a Nueva gramática de la lengua española, kterou sepsala Real Academia Española. Při uvádění konkrétních příkladů jsem čerpala především z Moderní gramatiky španělštiny od autorského tria Valerio Báez San José, Josef Dubský a Jana Králová.

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě části-teoretickou a praktickou. V teoretické části práce se blíže seznámíme s adjektivem jako takovým, jeho vlastnostmi, funkcemi ve větě a již zmíněným rozdílným postavením vůči substantivu na základě českých i španělských gramatik. Na závěr porovnáme česká a španělská přídavná jména.

V praktické části práce se zaměříme na přídavná jména, která z důvodu změny postavení mění svůj význam. Na základě práce s Českým národním korpusem budeme na vybraných adjektivech pozorovat, jaké typologické prostředky jsou užívány k jejich překladu, a zda překladatel správně reflektuje změnu významu. Vyhledávání v korpusu rozdělíme na tři části podle typu textu (beletrie, odborný text, titulky), jelikož jak bude patrné, i to může hrát roli v přesnosti a stylistice překladu. V závěru práce poté shrneme získaná data v jednotném výstupu.

TEORETICKÁ ČÁST

1. POJEM ADJEKTIVUM

Na začátek bych ráda představila téma v obecné rovině tím, co je to adjektivum a jaké jsou některé z jeho typických znaků. Adjektivum ve španělském jazyce lze běžně definovat jako slovo, které se pojí se substantivem, vyjadřuje nějakou jeho vlastnost a zároveň odráží jeho gramatické kategorie (především rod a číslo).

Zavadil a Čermák (2010, s. 173) konkrétně uvádějí definici: „*Adjektiva jsou základním slovním druhem, který pojmenovává staticky pojaté příznaky substancí, syntakticky rozvíjí a sémanticky determinuje (tj. pojmově upřesňuje) substantivum a zpravidla obsahuje exponenty shody v rodě a čísle se substantivem.*“ Podle RAE (2009, s. 905) jsou adjektiva: „... *una clase de palabras que modifica al sustantivo o se predica de él aportando muy variados significados. En un gran número de casos, el adjetivo denota propiedades o cualidades. Aun así, estos conceptos han de interpretarse en un sentido amplio, es decir, como informaciones que se añaden al significado del sustantivo para aportar rasgos que permitan caracterizar la entidad que ese último denota.*“ Černý (2008, s. 77) pak uvádí definici: „*El adjetivo suele definirse tradicionalmente como una palabra que está relacionada con el sustantivo, expresa alguna de sus cualidades y refleja sus categorías gramaticales.*“ Jak tedy můžeme vidět, české i španělské zdroje na podstatu toho, co je španělské adjektivum, pohlíží stejně.

Všechny výše uvedené prameny se dále shodují i na typických vlastnostech, které adjektivům přísluší. Jedná se zejména o přízvučnost, shodu v rodě a čísle se substantivem, ke kterému náleží, a otevřenost skupiny, tzn. že neustále vznikají nová adjektiva a jejich celkový počet tudíž roste (na rozdíl od skupiny zavřené, která má pevně daný počet komponentů jako například předložky). Gómez Torrego (2002, s. 50) přímo uvádí příklady této konkrétní vlastnosti na slovech *interactivo*, *peatonal* nebo *cibernético*. Obecně nejčastěji vznikají nová slova v oblasti techniky a technologií.

Přídavná jména se dají stupňovat buď ve formách analytických (*interesante* - *más interesante que*) nebo syntetických (*bueno* - *mejor*). Některá z nich se v určitých spojeních mohou zkracovat (*bueno* - *buen*, *grande* - *gran*). Lze je kombinovat s determinanty (*el malo*) nebo s kvantifikátory (*tan bonito*) a mohou tvořit ustálená spojení se slovesy *ser* či *estar* (*es necesario*, *está llena*, *es / está calvo*).

1.1 SHODA V RODĚ A ČÍSLE

U adjektiv rozlišujeme číslo jednotné a množné (*camisetas blancas-perros negros*) a ženský a mužský rod (*hijo político-hija política*). V obou případech se přizpůsobují substantivu, ke kterému jsou vázány.

Pokud se ale jedno přídavné jméno váže k více substantivům, už záleží na pozici adjektiva (postpozice / antepozice) a na čísle podstatného jména (singulár / plurál). Podle Zavadila a Čermáka (2010, s. 186) zde platí následující pravidla:

- pokud více přídavných jmen odpovídá jednomu podstatnému jménu, jsou tato adjektiva v jednotném čísle, i když substantivum je v množném čísle (*los hombres delgado, hermoso, moderno*)

- v případě, že se přídavné jméno nachází v antepozici před více podstatnými jmény, shoduje se jak v rodě, tak v čísle s nejbližším z nich (*agradezco su enorme talento y educación*)

- pokud máme podstatná jména různých rodů v množném čísle, odpovídá přídavné jméno plurálu v mužském rodu (*los chicos y las chicas altos*)

- stojí-li přídavné jméno v postpozici a zároveň se vztahuje k podstatnému jménu v jednotném čísle, nabývá množného čísla (*la creatividad y la inteligencia admirables*); ovšem pokud substantiva nejsou stejného rodu, bývá adjektivum v mužském rodě (*actividad y deporte exigentes*)

Existují ovšem i takové výjimky, u kterých sice rod odlišujeme, nicméně jejich tvary jsou neměnné (*azul, alegre, breve*). Obdobné odchylky můžeme najít i u rozlišování plurálu a singuláru (*un triángulo isósceles-dos triángulos isósceles, una entrada gratis-dos entradas gratis*).

Koncovky v této formě nemají žádný význam. Jak vysvětluje RAE (2009, s. 930), jedná se pouze o formální úpravu: „... *la flexión de género del adjetivo no tiene significado, ya que es una marca de concordancia. La flexión del número carece igualmente de interpretación semántica en el adjetivo, y aparece en él como manifestación formal de los rasgos de plural del sustantivo.*“

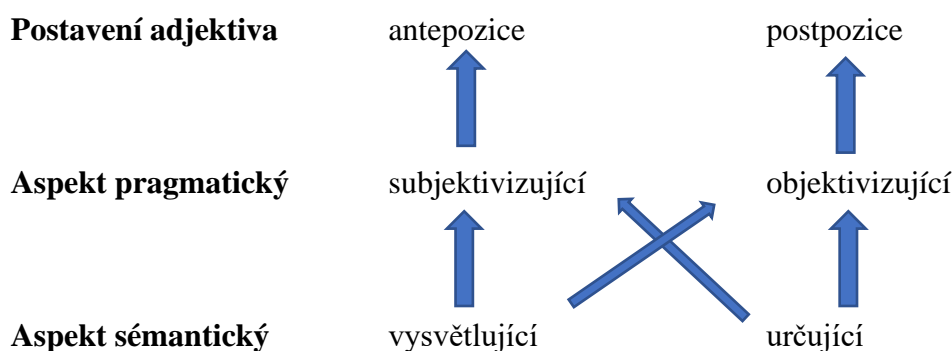
2. FUNKCE ADJEKTIVA VE VĚTĚ

2.1 PŘÍVLASTEK SHODNÝ

Všechny slovní druhy mohou ve větách nabývat různých funkcí. Mezi hlavní syntaktické funkce adjektiv patří vyjádření přívlastku (španělsky *complemento del nombre*). Podle povahy dělíme přívlastek na shodný a neshodný. Zatímco přívlastek neshodný se skládá ve španělštině z kombinace předložka + podstatné jméno, případně předložka + adverbium, adjektiva ve většině případů zastávají funkci přívlastku shodného. Ten blíže určuje dané podstatné jméno a obvykle odpovídá substantivu v rodě i čísle.

U přívlastku shodného můžeme poprvé narazit na problematiku antepozice a postpozice, která je tématem této bakalářské práce. Mezitímco přívlastek neshodný je zpravidla v postpozici, u přívlastku shodného se můžeme setkat s oběma variantami. Zavadil s Čermákem (2010, s. 444) vysvětlují tento rozdíl následovně: „Obvykle se uvádí, že postponované adjektivní přívlastky plní funkci určující (specifikující) a přívlastky anteponované plní funkci vysvětlující (explikativní). Určující funkce znamená, že vlastnost pojmenovaná adjektivem je pojímána jako adherentní (adjektivum svým významem doplňuje význam substantiva); vysvětlující funkce spočívá v tom, že vlastnost pojmenovaná adjektivem je pojímána jako inherentní (tedy jako vlastnost, která je už implikována v samém významu substantiva).“

Tato pravidla ovšem neplatí pokaždé. Rozlišujeme několik aspektů, které ovlivňují postavení přívlastku. Jedná se zaprvé o aspekt ontologický, kde určujeme, zda se jedná o vlastnost inherentní nebo adherentní. Poté následuje aspekt sémantický, který nám udává funkci vysvětlovací a určující. Jako poslední musíme brát v potaz aspekt pragmatický, který hodnotí funkci buď jako objektivní nebo jako subjektivní. V zásadě se jedná o níže uvedené schéma.

Aspekt ontologický

vlastnost inherentní

vlastnost adherentní

obr. č. 1 - Zavadil, Čermák (2010, s. 445)

S ohledem na výše uvedené vlivy, stěžejním prvkem pro tuto práci zůstává aspekt sémantický a ontologický, jelikož aspekt pragmatický je často těžko postihnutelný. Můžeme to srovnat například u spojení: *la blanca nieve-una nieve sucia, el fiero lobo-un lobo grande, las mansas ovejas-las ovejas dormidas*.

2.2 KONVERTOVANÁ ADVERBIA

Další vlastností adjektiv, jak uvádí Zavadil s Čermákem (2010, s. 186) je jejich schopnost tvořit tzv. konvertovaná adverbia: „*Ustrnulé tvary bezpříznakového maskulina singuláru některých adjektiv se ve španělštině staly konvertovanými adverbii*.“ Jedná se o adjektiva, ke kterým bychom mohli doplnit koncovku-mente, která je typická pro adverbia. Jde například o spojení typu *hablar alto, trabajar duro* nebo *jugar limpio*.

RAE (2009, s. 953) nám ukazuje dva pohledy na tato spojení: „*Se duda, en cambio si son adjetivos o adverbios las expresiones subrayadas en ¿Usted qué bebe: tinto o blanco?; Solo come salado, o en Ahora ya solo toca clásico. En lugar de adverbios, estas expresiones (propias de la lengua conversacional) se consideran en algunos análisis grupos nominales con elipsis del nombre (vino, comida, música) e inmovilización del adjetivo en masculino o en neutro: ¿Usted bebe vino tinto; Ahora ya solo toca música clásica. Oraciones como Hay que comer sano pueden corresponder a esta estructura, pero también al uso adverbial del sano (Hay que comer sanamente).*“

Z toho vyplývá, že tato spojení lze interpretovat buď jako adverbia nebo jako adjektiva.

2.3 DOPLNĚK

Další syntaktickou funkcí, v níž se vyskytují adjektiva je funkce doplňku (španělsky *predicativo*). Doplněk je větný člen, který se vztahuje jak ke slovesu, tak k dalšímu větnému členu. Obecně dělíme doplněk podle syntaktické funkce a podle slovního druhu. Z prvního hlediska se dělí na objektový (*Vi a Lucía muy contenta*) a subjektový (*Lea salió contenta*), z druhé hlediska na adjektivní (*Lea salió contenta*) a substantivní (*Ana se hizo médica*).

Z hlediska tématu práce nás zajímá pouze funkce adjektivního doplňku, která se pojí se stavovými slovesy. Jeho použití je vidět na příkladech jako *le dijo enfadada* nebo *Lea salió contenta*. Tento jev se často vyskytuje v poznámkách k divadelním hrám, ku příkladu u popisu vystupování konkrétní postavy - *Anna (mofadora, sarcástica, ...)*.

2.4 JMENNÝ PŘÍSUDEK

Stejně jako adjektivní doplněk se skrze sloveso pojí s podstatným jménem také jmenný přísudek (španělsky *atributo*). Jedná se o věty typu *Juan está feliz*. Jmenný přísudek se skládá ze dvou částí-ze sponového slovesa a z jmenné části. Jmenná část může být zastoupena adjektivem, substantivem, zájmenem nebo třeba i infinitivem. Doplněk závisí jak na slovesu, tak na subjektu věty a je nositelem lexikálního významu. Sponové sloveso jako takové lexikálního významu nenabývá, rozlišujeme zde ale protikladné skupiny sponových sloves *ser* a *estar*.

Slovesa *ser* i *estar* se mohou pojit se stejným adjektivem, nicméně pokaždé toto spojení bude znamenat něco jiného. Použití sloveso *ser* bude indikovat fakt, že dané adjektivum není závislé na dalších okolnostech (*Ana es lista*), není výsledkem žádného předchozího děje, a že se jedná o objektivní charakteristiku. Naproti tomu použití slovesa *estar* značí, že uvedené adjektivum je výsledkem předchozího děje, jedná se o subjektivní charakteristiku, a že je závislé na dalších okolnostech (*El suelo está limpio*).

Další skupinou sloves, kterou si můžeme uvést jsou takzvaně polosponová slovesa. Konkrétně jsou to slovesa *hacerse*, *quedar*, *verse* apod. Jsou považována za polosponová proto, že se chovají jako slovesa plnovýznamová, ač by neměly. Spadají sem některé příklady vět, kde přídavné jméno plní funkci doplňku (*Ana se hizo médica*).

3 ROZDĚLENÍ ADJEKTIV

3.1 ROZDĚLENÍ PODLE ČESKÉ GRAMATIKY (B. ZAVADIL, P. ČERMÁK)

Způsoby, jakými klasifikovat přídavná jména ve španělštině, se neustále různí. Důvodem jsou především rozdílné pohledy na zařazení determinantů jakožto slovního druhu. Zavadil s Čermákem (2010, s. 179) nejednotnost rozdělení zdůvodňují takto: „*Nejednotnost klasifikačních teorií, podle nichž se jednotlivé slovní druhy vymezují, je příčinou toho, že slovnědruhovú příslušnost některých lexémů není objektivně a univerzálně stanovitelná. Často bývá jen věcí konvence nebo subjektivního pojetí gramatiků. Proto se různí autoři ve vymezení slovních druhů rozcházejí.*“

Z jejich hlediska se adjektiva obecně rozdělují podle významu na kvalitativní a relační. Za přídavná jména kvalitativní se považují ta, která určují subjektivní vlastnosti poznané bezprostředně v souvislosti s daným jevem. Zpravidla se vyznačují tím, že:

- je lze stupňovat (*fácil-más fácil-el más fácil; menos fácil-el menos fácil*)
- z nich lze utvořit absolutní superlativ (*rico-riquísimo, alegre-alegrísimo*)
- vytvářejí synonymické řady (*bonito-bello-hermoso*)
- vytvářejí antonymické dvojice (*bonito-feo, fácil-difícil*)
- lze od nich odvozovat jiná adjektiva s modifikovaným významem (*grande-grandote, alto-altísimo*)
- lze od nich odvozovat substantivní pojmenování zpředmětněné vlastnosti (*rápido-rapidez, grande-grandeza*)
- lze od nich odvozovat vlastnostní adverbia (*alto-altamente, rápido-rápidamente*)
- lze od nich odvozovat stavová slovesa (*pobre-empobrecer, caliente-calentarse*)
- mohou se spojovat s měrovými adverbii (*bastante raro, poco simpático, demasiado barato*)

Při detailnějším dělení bychom tato adjektiva mohli dále rozdělit na adjektiva čistě kvalitativní a adjektiva relačně kvalitativní.

Přídavná jména relační na rozdíl od kvalitativních popisují vlastnost, která vyplývá ze vztahu k jinému jevu. Tyto vztahy nemají rozdílnou intenzitu, a tím pádem se nedají

stupňovat ani spojovat s měrovými adverbii. Adjektiva relační se dále dělí na adjektiva klasifikačně relační a obecně relační.

3.2 ROZDĚLENÍ PODLE ČESKÉ GRAMATIKY (J. ČERNÝ)

Podle Jiřího Černého (2008, s. 77) se přídavná jména liší hlavně podle toho, zda je lze stupňovat nebo ne. Rozděluje je na dvě velké skupiny-adjektiva kvalifikační a determinační. Jako adjektiva kvalifikační uvádí ta, která vyjadřují určitou vlastnost vázaného podstatného jména (*bueno, alegre*). Determinační přídavná jména dále rozděluje na tři podskupiny:

- 1) přídavná jména vyjadřující určitý vztah nebo příslušnost (*musical, literario*)
- 2) přídavná jména obyvatelská (*checa, catalán, alemán*)
- 3) přídavná jména určující pořadí (*anterior, último, siguiente*)

3.3 ROZDĚLENÍ PODLE ŠPANĚLSKÉ GRAMATIKY (R. SECO)

Rafael Seco ve své gramatice uvádí rozdílné dělení přídavných jmen. Nejprve je odlišuje z hlediska významu a z hlediska jejich stavby.

Z hlediska významu je dělí na kvalifikační a determinační. Do skupiny determinačních adjektiv spadají všechna zájmena, která plní funkci přídavných jmen. Mezi kvalifikační adjektiva řadí ta, která vyjadřují některou z vlastností podstatného jména, ke kterému se vztahují. Tato vlastnost může být buď přímo obsažená v daném substantivu-potom se jedná o adjektivum vysvětlující-nebo nám může uvedené podstatné jméno blíže specifikovat-potom se jedná o adjektivum specifikační. Jako příklad vysvětlujících přídavných jmen Seco (1996, s. 25) uvádí: „*Si se dice la blanca nieve no se anade nada a la idea que tenemos de la nieve, pues entre sus cualidades reconocemos como esencial la blancura.*“ V případě přídavných jmen specifikačních říká: „*Pero si decimos los animales feroces, expresa una idea no contenida dentro del concepto que tenemos del sustantivo animales, que lo mismo pueden ser mansos que feroces Luego si decimos animale feroces, es porque queremos establecer la distinción, concretando de este modo la idea del sustantivo y distinguiendo estos animales de todos los demás de su especie.*“ Obecně platí pravidlo, že adjektiva vysvětlující se umísťují před podstatné jméno tzn. do antepozice a přídavná jména specifikační za podstatné jméno tzn. do postpozice.

Z hlediska stavby dělíme adjektiva na přívlastková a přísudková. Přívlastkové adjektivum se přímo pojí s podstatným jménem (*un jardín bonito*), kdežto přísudkové se pojí s daným substantivem skrz sloveso (*tu jardín es bonito*).

3.4 ROZDĚLENÍ PODLE ŠPANĚLSKÉ GRAMATIKY (RAE)

RAE nám představuje další z pohledů na klasifikaci adjektiv. Nejdříve zmiňuje tradiční rozdělení na adjektiva kvalifikační a determinační. O kvalifikačních adjektivech mluví jako o těch, které vyjadřují určitou vlastnost odpovídajícího substantiva. Naproti tomu mezi přídavná jména determinační řadí ta, která ohraničují význam substantiva na konkrétní podskupinu v rámci svého obecného významu. Zde se stejně jako Zavadil s Čermákem vyjadřuje, k již zmíněnému rozdílu mezi determinačními adjektivy a determinanty: „*Para algunos tradistas clásicos los artículos constituían una subclase de los adjetivos determinativos. El sentido restrictivo de la categoría adjetivo excluye estos, que pasan a ser determinantes (también determinativos para algunos autores) y cuantificadores.*“

Jako další, nám již známou, skupinou přídavných jmen jsou adjektiva relační. Přídavná jména relační jsou ta, která vytvářejí se substantivem vztah na nominální úrovni (*económico-economía*), případně vztah lexikální (*agrario-campo*). Na rozdíl od kvalifikačních přídavných jmen se nedají stupňovat. V rámci tohoto rozdělení nám RAE uvádí ještě jednu speciální skupinu, a to sice přídavná jména deskriptivní. Tato adjektiva popisují osoby či věci z objektivního hlediska. Mají vlastnosti jak kvalifikačních, tak relačních adjektiv a podle rozdílných kontextů se vždy více přiklání k jedné nebo druhé skupině. Hlavním znakem deskriptivních přídavných jmen je, že se nemusí nutně pojit pouze s podstatnými jmény (*proceder recto*).

Poté rozdělení pokračuje na adjektiva restriktivní a nerestriktivní. Restriktivní neboli specifikací, přídavná jména stojí v postpozici za substantivem a vyjadřují určitou specifickou podskupinu z nějaké větší obecnější skupiny. RAE (2009, s. 912) nám tato adjektiva blíže vysvětluje takto: „... *el grupo nominal gatos negros tiene una extensión más reducida que la del sustantivo gatos, puesto que denota un subconjunto de este. Al añadir la intensidad del adjetivo negros a la del sustantivo gatos, se obtiene un subconjunto (el de los gatos negros) del conjunto mayor (el de los gatos), del que quedan excluidos los gatos que nos son negros.*“

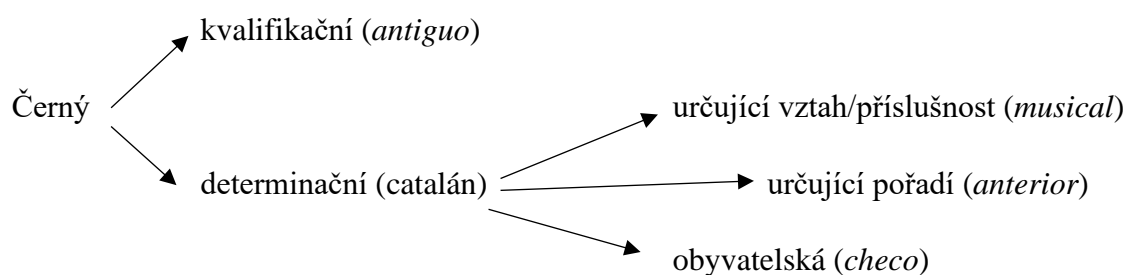
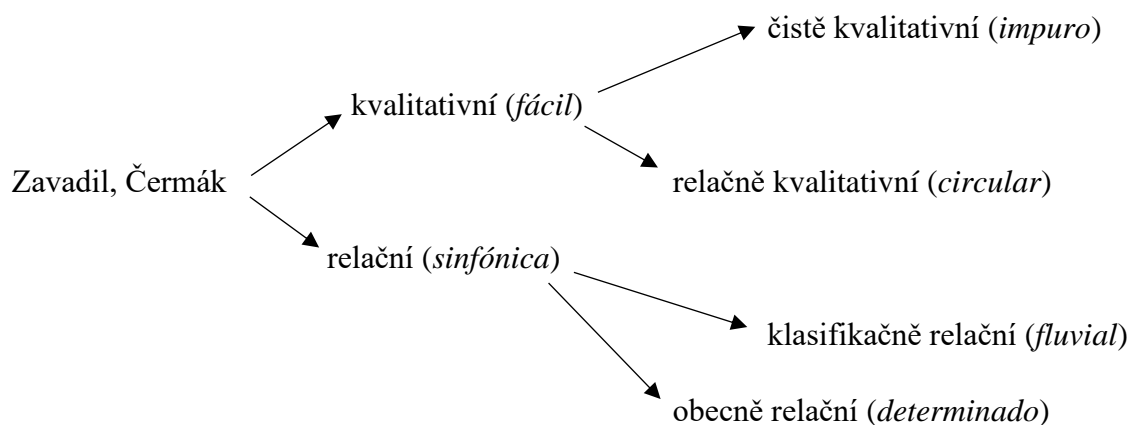
Zvláštní podskupinu restriktivní adjektiv tvoří adjektiva tzn. inherentně restriktivní, která působí restriktivně v rámci své lexikální stavby. Můžeme to vidět u příkladů: *lámpara portátil, guerra civil, distancia focal*.

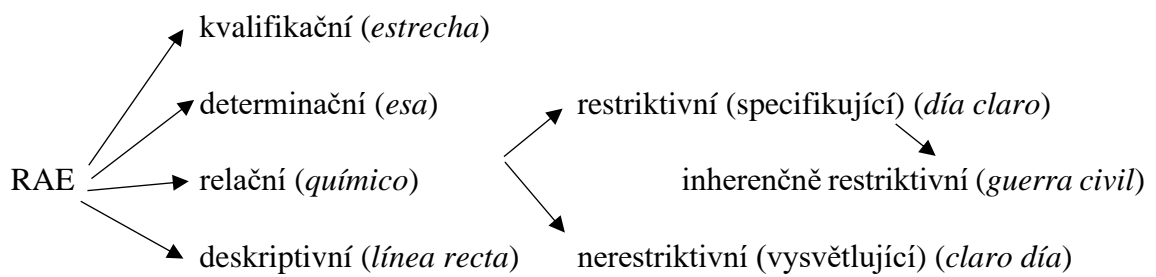
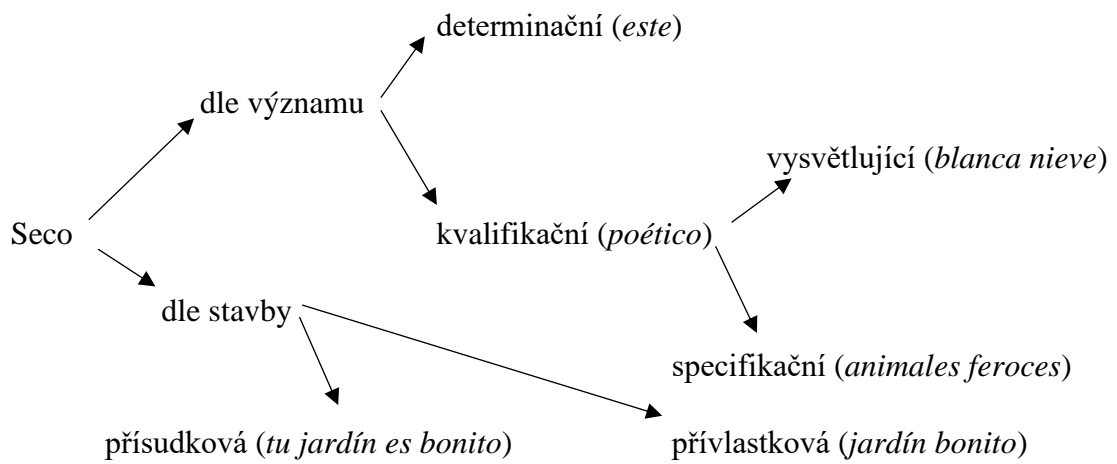
Naproti adjektivům restriktivním, stojí adjektiva nerestriktivní. Ta se jinak nazývají vysvětlující, případně epitetonická, a nachází se vždy za podstatným jménem, ke kterému se vztahují. Jsou definována jako adjektiva, která popisují inherentní vlastnosti subjektů. RAE (2009, s. 912) dále vysvětluje na příkladu *misteriosos gatos*: „... *el adjetivo se aplica, por tanto, a todas las entidades designadas por el sustantivo destacando o ponderando la propiedad que el primero aporta (en este caso la de ser misteriosos) y presentándola a la vez como rasgo inherente de la clase de los gatos denota por el grupo nominal.*“

Vyskytují se i přídavná jména, která mají v určitých kontextech restriktivní funkci a v jiných funkci nerestriktivní (*los campos verdes - los verdes campos*).

3.5 GRAFICKÝ PŘEHLED ROZDĚLENÍ

V předchozích kapitolách jsme si ukázali, že dělení přídavných jmen je často komplikované a rozdílné, zejména v otázce terminologie. Pro snadnější uchopení a rozlišení jednotlivých zdrojů je níže uvedeno grafické rozdělení:

4 POSTAVENÍ ADJEKTIVA VŮČI SUBSTANTIVU

V této kapitole se zaměříme na jednu z vlastností přídavných jmen, a to na jeho postavení vůči podstatnému jménu, které je klíčovým prvkem této práce.

Všechna španělská adjektiva, která doplňují nějaké podstatné jméno mohou stát buď v antepozici tzn. před daným substantivem nebo v postpozice tzn. za daným substantivem. Toto jejich postavení souvisí jak s příslušností k určité skupině adjektiv (viz. kapitola 3), tak s významem, který ve větě nabývají. Často jsou tyto dva důvody propojené a vzájemně závislé.

4.1 ANTEPOZICE ADJEKTIV

Antepozice adjektiv, jak uvádí RAE (2009, s. 990), je ovlivněna klasickou latinou, kde je zvykem umisťovat substantivum na poslední pozici. Můžeme na ní narazit i v nejstarších textech, kde byla zdůvodňována především estetickou stránkou věci (*Fallaron un vergel con una linpia fuente*). Nicméně obecně se české i španělské zdroje shodují, že klíčovým faktorem pro určení pozice adjektiva je jejich rozdělení na přídavná jména specifikační a vysvětlující. Vyplývá z toho, že aspekt pragmatický většinou nevyjadřují.

V antepozici stojí zpravidla adjektiva vysvětlující. Gómez Torrego se o nich vyjadřuje takto: „*Cuando el adjetivo va antepuesto al sustantivo suele añadir una nota significativa meramente explicativa, sin delimitación alguna del contenido del sustantivo. Por ello recibe el nombre de adjetivo explicativo o epíteto.*“ Jiří Černý (2008, s.80) k nim uvádí: „*explicativos - que no restringen el significado del sustantivo, sino que mencionan alguna de sus características inherentes, y que suelen anteponerse*“ Přídavné jméno v rámci tohoto postavení tedy podstatné jméno nijak neomezuje, naopak zdůrazňuje některé z jeho vlastností, které jsou brány jako inherentní.

San José, Dubský a Králová (1999, s.40-41) vyjmenovávají konkrétní příklady s různými významy:

1) *El 25 de marzo de 1957 seis estados europeos iniciaron un **ambicioso proyecto** con la firma del Tratado de Roma.*

- jde o základy EU, proto ambicióznost projektu vyplývá už ze samotné jeho podstaty

2) *La ortografía empieza a ser un **verdadero problema**.*

- z rozhovoru s akademikem G. Salvadorem, antepozice adjektiva vyjadřuje subjektivní hodnocení (implicitní uplatnění pragmatického aspektu)

3) *En un **pequeño bosque** de pinos...*

- antepozice je řízena zejména rytmickými faktory, ve španělštině je substantivum dále rozvíjeno substantivním neshodným přívlastkem s předložkou de

4) *... lo que ha permitido la **muy notable evolución** de los ingresos.*

- v těchto případech může být anteponováno dokonce i adjektivum, které je dále rozvíjeno např. příslovcem

4.2 POSTPOZICE ADJEKTIV

Na rozdíl od klasického latinského vlivu na antepozici, postpozice adjektiv se rozvíjela, jak uvádí RAE (2009, s. 990), především v hovorové latině. Tato tendence se později rozšířila do většiny románských jazyků. V postpozici se vyskytují především adjektiva, která označujeme jako specifikační. Gómez Torrego (2002, s. 60) je popisuje: „*Cuando el adjetivo va pospuesto al sustantivo suele delimitar la extensión significativa de este. Por eso se le llama adjetivo especificativo.*“ Černý (2008, s. 77) uvažuje takto: „... *especificativos-que delimitan el significado del sustantivo y vienen pospuestos (p.ej.: me compré unos zapatos negros; se trata de que fueron negros y no marrones o de otro color).*“ Přídavná jména v tomto postavení tedy vymezují pouze některý z významů, kterých odpovídající substantivum může nabývat.

San José, Dubský a Králová (1999, s. 41) opět vysvětlují různé vymezení na konkrétních příkladech:

1) *La RAE anuncia una **edición revisada** de su Ortografía.*

- půjde skutečně o upravené vydání, nikoli např. o přetisk

2) *A.B. a G.S. han empezado un proyecto de **envergadura enciclopédica: la edición crítica** de todas las obras de Lope de Vega.*

- postpozicí prvního adjektiva je zdůrazněna obecná platnost encyklopedičnosti daného projektu, postpozicí druhého adjektiva pak skutečnost, že jde o kritické, nikoli např. úplné vydání děl Lope de Vegy

3) *Los científicos explican que desde entonces las líneas de drenaje favorecieron la disolución de la roca caliza según **direcciones** de fractura **favorables**, que permitieron ...*

- postpozici adjektiva se dává přednost také v tom případě, že adjektivum omezuje platnost významu ustáleného spojení

4) ***La obra ganadora del Premio Nadal correspondiente a 1997...***

- za substantivem také často následuje adjektivum, které je samo blíže určováno (rozvíjeno)

Ačkoli jsou výše uvedená pravidla platná, jak u antepozice, tak u postpozice přídavného jména, jejich postavení je stále velmi nestabilní. Například v literárních textech se můžeme často setkat se záměnami antepozice s postpozicí, které jsou v běžném jazyce nepřijatelné. RAE (2009, s. 996) tento jev komentuje následovně: „*La lengua literaria permite anteponer al sustantivo, con intención ponderativa o afectiva, adjetivos que en la lengua ordinaria solo se registran en posición posnominal y interpretación restrictiva. Se dice, pues, en la lengua común Hoy he tenido un día cansado, con adjetivo pospuesto, lo que no impide que este mismo adjetivo admita la posición prenominal en la lengua literaria: Más conveniente fuera aquesta suerte/a los cansados años de mi vida (Garcilaso, Poesías).*“

- *En el duro hielo frío intento matar mi fuego (Herrera, Poesía); Blancas tus flechas son que yo recelo, / tu arco blanco y rayos de alegría, / Amor, con que me hieres a porfía, / blanco es tu ardiente fuego y frío hielo (Herrera, Poesía).*

4.3 POSTAVENÍ DVOU A VÍCE ADJEKTIV

4.3.1 POSTUPNĚ ROZVÍJEJÍCÍ PŘÍVLASTEK

Pokud je podstatné jméno rozvíjeno dvěma nebo více přívlastky, mohou podle San José, Dubského a Králové (1999, s. 42) nastat dvě situace:

1) Obě adjektiva budou postponována:

- *Hay que situarlo en la corriente pedagógica realista...*

- *La huella directa que dejó Comenius en el pensamiento pedagógico español...*

2) Jedno z adjektiv je anteponováno, ostatní jsou postponována:

- *En la elaboración de su magno proyecto educativo, Comenius...*

Další faktorem, který ovlivňuje postavení více přídavných jmen je skutečnost, zda je některé z uvedených adjektiv dále rozvíjeno:

- *Favorecen el desarrollo de una rica vegetación formada por pinos, robles, ...*

- *Es port anto un **conjunto ecológico muy vulnerable** a la acción del hombre ...*

4.3.2 NĚKOLIKANÁSOBNÝ PŘÍVLASTEK

V případě několikanásobného přívlastku bývají zpravidla všechna přídavná jména postponována. San José, Dubský a Králová (1999, s. 43) zdůrazňují, že toto řešení je uplatňováno zejména pokud jsou adjektiva spojena spojkami *y* nebo *o*:

- *La propia norma jurídica, entendida como **unidad abstracta y teórica**, ...*

- *... es la (región) más dinámica en cuanto a su desarrollo **comercial, industrial, financiero y ecológico** ...*

Výjimka v tomto pravidle nastává v případě, kdy přídavné jméno vyjadřuje některou z typických vlastností daného substantiva, když jím sdělujeme náš subjektivní pohled nebo pokud je substantivum dále rozvíjeno neshodným substantivním přívlastkem s předponou *de*:

- *Una **hermosa y triste** leyenda asegura ...*

- *La **lenta y tensa acción del agua** y (...) dieron paso ...*

4.3.3 KOMBINACE NĚKOLIKANÁSOBNÉHO A POSTUPNĚ ROZVÍJEJÍCÍHO PŘÍVLASTKU

V případě, že je podstatné jméno rozvíjeno více adjektivy, se San José, Dubský a Králová (1999, s. 43) řídí následujícím pravidlem: „... lze v obecné rovině uplatňovat pravidlo, že hodnotící a subjektivně zabarvené adjektivum (adjektiva) je anteponováno, ostatní jsou postponována. Samozřejmě, zejména v těchto případech vystupují výrazně do popředí rytmické faktory a někdy i subjektivní preference mluvčího.“

- *En el seno de las lagunas se producen **complejos procesos físico-químicos y biológicos** ...*

4.4 USTÁLENÁ SPOJENÍ

Některá přídavná jména tvoří s určitými substantivy pevné spojení, které nemůže být porušeno. Dané adjektivum je v tomto spojení pevně ukotveno buď antepozici nebo postpozici. O těchto kombinacích se zmiňuje i Gómez Torrego (2002, s. 61) „En ciertos casos, el adjetivo forma con ciertos sustantivos una unidad conceptual. En este caso, el adjetivo tiene una posición fija que no puede cambiar.“

- *el libre albedrío*
- *la vía férrea*
- *la pena capital*
- *el estado civil*

5 ZMĚNA VÝZNAMU ADJEKTIV DLE POZICE

U některých adjektiv má postavení ve větě zásadní vliv na jeho významovou stránku. Jedno přídavné jméno tedy může v antepozici nabývat jiného významu než postpozici. RAE (2009, s. 997 - 998) definuje dva faktory, díky kterým můžeme tuto změnu lépe rozpoznat:

- 1) Pokud chceme přídavným jménem vyjádřit nějakou fyzickou vlastnost substantiva, tzn. použít adjektivum ve smyslu restriktivním, stojí většinou za podstatným jménem. Na druhou stranu, v případě, že adjektivum vyjadřuje míru kvality nebo hodnotu určité věci (případně člověka), tzn. je adjektivem nerestriktivním, stojí před substantivem. Pro lepší pochopení významu adjektiva v antepozici si můžeme pomoci spojením *que lo es + adverbio o expresión adverbial*.

RAE uvádí tuto skutečnost na příkladu přídavného jména *grande*: „*El sentido físico o material de los adjetivos que poseen significados de esa naturaleza es característico del uso restrictivo, que se asocia con la posición posnominal. Así, cuando el adjetivo grande alude al tamaño de una persona o cosa casi siempre aparece pospuesto (un coche grande, un país grande). Por el contrario, cuando se quiere ponderar la calidad, la excelencia o el valor de alguien o de algo se emplea antepuesto (un gran coche, un gran país).*“ Vidíme tedy, že adjetivo *grande* v antepozici odpovídá v českém jazyce slovu významný a v postpozici potom slovu velký. Dalšími příklady mohou být:

- *nubarrones negros (oscuros) x negros nubarrones (ominosos, amenazantes)*
- *personaje alto (de elevada estatura x alto personaje (importante en una jerarquía)*
- *delicente vulgar (grosero) x vulgar delincuente (común)*
- *país pobre (de escasos recursos) x pobre país (desdichado)*
- *un amigo viejo (anciano) x un viejo amigo (antiguo, que lo es desde hace tiempo)*
- *la respuesta falsa (no ajustada a la verdad) x una falsa respuesta (que lo es falsamente, que no lo es verdad)*
- *un lugar seguro (libre de peligro) x un seguro ganador (que lo es, lo fue o lo será con seguridad)*

- *un negocio simple (no complejo) x un simple negocio (que lo es verdaderamente)*

- *un testimonio verdadero (veraz, cierto) x un verdadero testimonio (que lo es verdaderamente)*

2) V některých případech se přídavná jména kvalifikační podobají svým užití adjektivům determinacním. Za těchto okolností stojí ve větě téměř vždy před podstatným jménem. Jedná se o:

- *cierta respuesta (alguna) x esperanza cierta (segura)*

- *determinadas cuestiones (ciertas) x cuestiones determinadas (establecidas)*

- *dichas expresiones (esas) x expresiones dichas (proferidas)*

- *diferentes acepciones (varias) x acepciones diferentes (no iguales)*

- *medio salario (la mitad) x salario medio (promedio)*

- *nuevo coche (otro) x coche nuevo (no usado, sin estrenar)*

- *numerosas familias (muchas) x familias numerosas (de muchos miembros)*

- *pura agua (ninguna otra cosa) x agua pura (sin mezcla)*

- *semejantes improperios (tales) x improperios semejantes (similares)*

- *una sola persona (única) x una persona sola (sin compañía)*

Změna významu přídavného jména není podmíněna pouze jeho různým postavením vůči substantivu. Za určitých okolností může dané adjektivum měnit svůj význam pouze na základě podstatného jména, se kterým se pojí. Takovou tendenci můžeme pozorovat například u přídavného jména *bueno*:

- *un buen día (agradable, placentero), un buen bistec (grande)*

- *una buena universidad (de calidad)*

- *una buena persona (bondadosa, noble)*

- *una buena oportunidad (aprovechable, positiva)*

6 POROVNÁNÍ ČESKÝCH A ŠPANĚLSKÝCH ADJEKTIV

6.1 TVORBA, ROD, ČÍSLO

Česká adjektiva jsou z velké části přídavnými jmény odvozenými od podstatných jmen, eventuelně od sloves. Ta adjektiva, která nejsou odvozená od jiných slov, se v českém jazyce vyskytují poměrně zřídka a pokud ano, zpravidla tvoří antonymní dvojice (*malý-velký, úzký-široký, těžký-lehký*). Španělská adjektiva mohou být tvořena pomocí neologismů (*cibernético*), prefixů (*disocial*), zkratk (*quechañol*), kompozice (*claroscuro*), případně koncovek (*maternal*) nebo výpůjčky z jiného jazyka (*enganchado*) apod. Je tedy zřejmé, že v rámci tvorby přídavných jmen je španělský jazyk kreativnější a využívá více variant.

Přídavná jména v českém jazyce jsou stejně jako v jazyce španělském závislá na řídicím substantivu, tzn. že danému podstatnému jménu odpovídají jak v rodě, tak v čísle (u českého jazyka navíc i v pádu).

6.2 ROZDĚLENÍ A STUPŇOVÁNÍ

Česká přídavná jména slouží dle Štichy a kol. (2013, s. 378): „... *k vyjádření vlastností substančně pojatých jevů jako jejich gramaticky nedynamických příznaků*.“ Dále se podle jeho názoru dělí na adjektiva kvalitativní, neboli jakostní, a relační, neboli vztahová, v závislosti na vlastnosti, kterou vyjadřují. Relační adjektiva nabývají charakteru substančního (*dřevěný rám, kočičí miska*), dějového (*tekoucí voda*), okolnostního (*venkovní dveře, někdejší přítel*), případně se vztahují k jiné vlastnosti (*nevelký stůl*). Přídavná jména kvalitativní (*bílá oblaka, dobrý chléb*) jsou ze sémantického hlediska výsledkem kvalifikace (*kyselý, hezký*), která je subjektivní, nebo deskripce (*živý, třetí*), která je objektivní.

Právě sémantické vlastnosti přídavných jmen určují a omezují možnosti stupňování každého z nich. Šticha a spol. (2013, s. 378) uvádí: „... *pouze intenzitu příznaku vyjádřeného kvalifikačně kvalitativními adjektivy lze stupňovat prostředky gramatickými (velký, větší, největší) nebo slovotvornými (převeliký; velikánský)*. *V případě deskriptivně kvalitativních adjektiv je možnost gramatického stupňování značně omezena (celejší), pro relační adjektiva (především desubstantivní) je téměř vyloučena (sádrovější)*.“ I přesto lze druhý či třetí stupeň od obou skupin utvořit, ovšem ze sémantického hlediska se tímto mění na adjektiva kvalifikačně kvalitativní (*živější dítě, kovovější zvuk*).

Porovnáme-li v tomto ohledu španělská a česká přídavná jména, jsou zde patrné rozdíly. Ačkoli se španělské dělení adjektiv ve své podstatě přibližuje tomu českému (viz. Zavadil a Čermák, RAE), je zde kladen větší důraz na rozlišení inherentních vlastností a specifikaci v rámci určité skupiny. Český jazyk naproti tomu nezohledňuje v plné šíři všechny aspekty jako jazyk španělský (české rozdělení nerozlišuje přídavná jména vysvětlující ani specifikační). Pokud bychom se zaměřili na stupňování jednotlivých adjektiv zjistíme, že v tomto se oba jazyky shodují. Jak český, tak španělský jazyk hodnotí v rámci svého rozdělení relační i deskriptivní přídavná jména jako nestupňovatelná.

6.3 SKLOŇOVÁNÍ

Adjektiva jsou slovním druhem ohebným, tzn. že se skloňují. Obvykle, dle způsobu, jakým se skloňují, spadají do tří skupin: 1) složená flexe (*chutný, letní, nějaký*)

- obecně převažuje

2) jmenná flexe (*hoden, zdráv, šťasten*)

3) adjektivně-jmenná flexe (*dceřin, Lukášův*)

V tomto případě můžeme vidět, že se pojetí českých a španělských adjektiv rozchází. Česká přídavná jména mění svoji formu na základě gramatického pádu, kdežto španělský jazyk tuto rozlišovací schopnost postrádá. Španělská adjektiva jsou proto v rámci svojí konstrukce neměnná.

6.4 FUNKCE

V českém jazyce plní přídavná jména vesměs podobnou funkci jako v jazyce španělském. Mohou být použita jako přívlastek shodný (*Do školy nastoupil **nový** žák*), doplněk (*Petr odešel **zklamaný***) nebo jmenný přísudek (*Jsem **připravený** na všechno*) a to i za situace, kdy česká adjektiva plní funkci modálního modifikátoru (*jsem **nucen** zasáhnout, být **povinen** informovat*). Rozdíl v použití adjektiv nastává v případě španělských konvertovaných adverbíí (*hablar alto*), která jsou v českém jazyce vyjádřena příslovci.

Použití přídavného jména jakožto doplňku může být někdy při porovnání obou jazyků problematické. Jak uvádí Zavadil s Čermákem (2010, s. 464), ve španělském jazyce podle slovního druhu, který tvoří doplněk, rozlišujeme doplněk adjektivní a substantivní. „Podle interpretace tradiční v české syntaxi může být doplňkem také předložkové

syntagma typu *Juan salió sin abrigo* (= málo oblečený). Toto je pro španělštinu problematické ze dvou důvodů: 1) není zde kongruence

2) doplňkovou interpretaci problematizuje povaha identifikující otázky: „¿cómo salió Juan?““

Tedy ačkoli adjektiva v obou jazycích plní obdobnou funkci, je třeba rozlišovat španělské a české pojetí gramatiky.

6.5 POZICE A FORMA

Zatímco ve španělském jazyce platí, že adjektiva jsou většinou postponována za odpovídající podstatné jméno, v českém jazyce narazíme na přesný opak. San José, Dubský a Králová (1999, s. 42) to názorně popisují na příkladech:

- ...*característica de este tipo de ediciones no es sólo la de ofrecer los **textos legales vigentes**...* x ...*cílem vydání tohoto typu není jen nabídnout **platné právníké texty**...*

- *La huella directa que dejó Comenius en el **pensamiento pedagógico español**...*
x *Přímá stopa, kterou zanechal Komenský ve **španělském pedagogickém proudu**...*

Stejná situace nastává i v případě změny významu přídavných jmen v závislosti jejich na antepozici / postpozici - jev, který je ve španělské gramatice poměrně běžný, nemá v českém jazyce odpovídající podobu.

Co se týče rozdílů v rámci formy přídavných jmen, jsou patrné především u adjektiv přivlastňovacích. V českém jazyce pro tyto adjektiva musíme vytvářet speciální tvary (*Danova kniha*), zatímco v jazyce španělském se vyjadřují prostřednictvím předložky *de* (*el libro de Dan*).

7 SHRNU TÍ

Klíčovým prvkem pro postavení přídavných jmen je rozdělení na adjektiva specifikací a vysvětlující. Vysvětlující adjektiva, která neomezují význam substantiva, a naopak zdůrazňují jeho inherentní vlastnosti, stojí většinou v antepozici. Naproti tomu přídavná jména specifikací, která vymezují některý z možných významů substantiva, se nachází za podstatným jménem. Tato pravidla však nejsou pevná a v jejich použití existují výjimky.

Pro určitou skupinu adjektiv je jejich postavení vůči podstatnému jménu zásadní, protože v závislosti na něm mění svůj význam. Pokud přídavné jméno vyjadřuje fyzickou vlastnost substantiva, bude stát pravděpodobně v postpozici. Na druhou stranu, pokud prostřednictvím tohoto adjektiva budeme chtít vyjádřit míru kvality nebo hodnotu, zaujme místo spíše v antepozici. K antepozici se přikláníme i v případě, kdy se kvalifikační adjektiva podobají přídavným jménům determinacím. Zvláštní podskupinu tvoří adjektiva, která mění svůj význam na základě substantiva, se kterým se pojí.

PRAKTICKÁ ČÁST

Zatímco v teoretické části práce jsme se věnovali především výkladu jednotlivých gramatik, v praktické části budeme ověřovat jejich reálné využití na základě následujících hypotéz:

- 1) Vymežit typologii prostředků, jimiž je v českém jazyce signalizován význam španělského anteponovaného a postponovaného adjektiva a obráceně.
- 2) Zjistit, zda změna významu implikovaná antepozicí a postpozicí španělského adjektiva je v českých překladových textech podchycována, případně jakým způsobem. Stejně tak pozorovat, jestli pozice adjektiva ve španělských překladových textech odpovídá významu přídavného jména v českých zdrojových textech.

1 SEZNAM ADJEKTIV

Na základě práce s výše zmiňovanou literaturou, zejména se San José, Dubský a Králová (1999, s. 45), Gómez Torrego (2002, s. 61) a RAE (2009, s. 997 - 998) můžeme konstatovat, že nejčastěji je změna významu zaznamenávána u těchto přídavných jmen:

antiguo	simple	triste
mayor	verdadero	falso
seguro	determinado	dicho
medio	numeroso	vulgar
menor	puro	improperio
diferente	cierto	negro
grande	nuevo	pobre
pequeño	raro	solo
único	alto	

V této práci budeme dále pracovat pouze s některými adjektivy, náhodně vybranými ze seznamu, neboť rozsah práce neumožňuje zabývat se všemi. Rozhodli jsme se, že se bude jednat o tato přídavná jména *antiguo*, *simple*, *triste*, *mayor*.

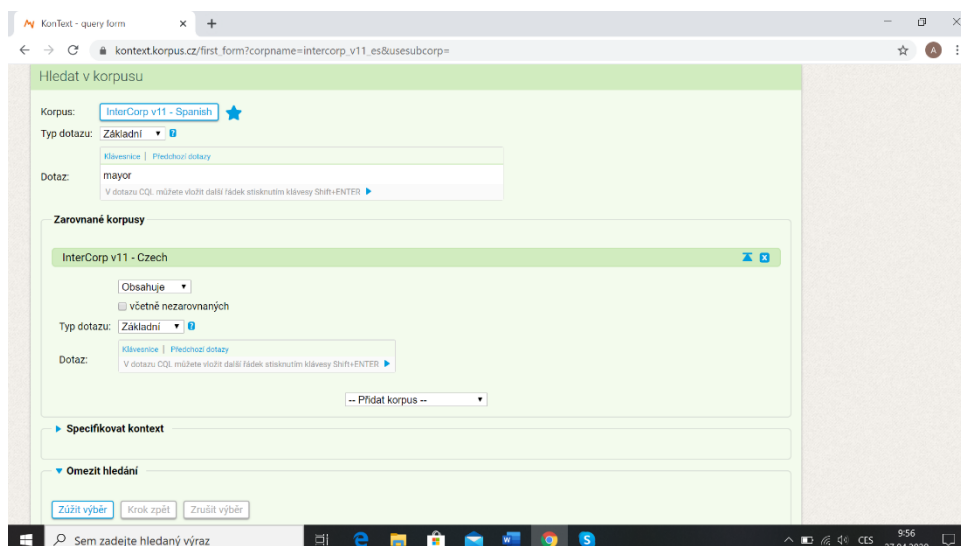
2 KORPUSOVÁ ANALÝZA

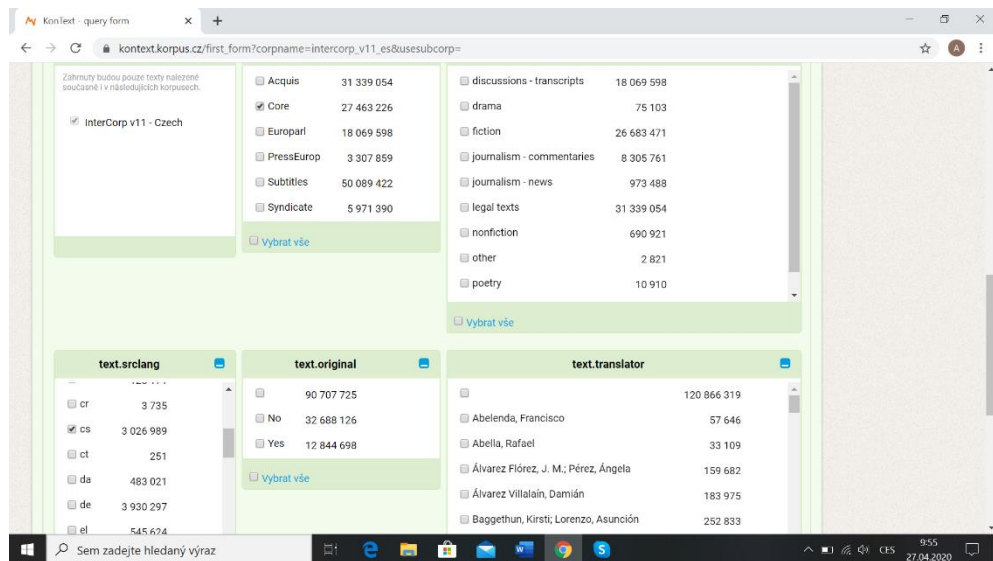
V následující korpusové analýze, která je stěžejním prvkem praktické části, budeme zkoumat překlad a interpretaci jednotlivých přídavných jmen v různých typech textů. K vypracování použijeme Český národní korpus, který poskytuje překlady jak českých, tak španělský textů do požadovaného jazyka, s tím, že budeme brát v potaz pouze adjektiva, která stojí ve funkci přívlastku.

Námi vybrané texty jsou beletrie, odborné publikace a titulky. Tyto typy textů byly zvoleny proto, že všechny jazyky mají trochu jinou povahu a tendence v rámci každé své skupiny-např. titulky se nejvíce blíží hovorovému jazyku a často zde dochází ke zkracování nebo vypouštění některých kontextů-proto mohou být zajímavou skupinou na pozorování překladatelského řešení. Analýza bude zaměřena na české i španělské zdrojové texty.

V rámci zvolených textů se zaměříme na práci se slovními spojeními do třech výskytů (z padesáti příkladů). U titulek a odborného textu budeme pracovat se všemi výsledky, jelikož jejich překlad není tak frekventovaný, a tudíž lze zpracovat všechny jeho výskyty. Tato spojení roztrídíme do kategorií podle toho, zda překladatel zohledňuje (v tabulce sloupeček „reflektováno“) či nezohledňuje (v tabulce sloupeček „nereflektováno“) změnu významu adjektiva, případně zda toto přídavné jméno není vůbec překládáno (v tabulce sloupeček „nesignalizováno“). Přídavnými jmény, která tvoří několikanásobný přívlastek, se zabývat nebudeme.

Pro lepší představu o tom, jak probíhalo hledání jednotlivých kontextů je níže vložen „print screen“ vyhledávaného adjektiva *mayor* v české beletrii.

2.1 ANTIGUO

Přídavné jméno *antiguo* nabývá v postpozici, jejíž výskyt v korpusu je méně frekventovaný než antepozice, významu *starý*, *starobylý*, *dávný* (kupříkladu u spojení *modelo antiguo*, *maestros antiguos*, *cuadro antiguo*). Pokud toho adjektivum stojí před podstatným jménem, překládá se jako *bývalý*, *někdejší*, případně *původní* (*antigua República*, *antigua Yugoslavia*, *antiguos Estados*). Ke 13. březnu 2020 nabízí korpus 84 výskytů pro postpozici a 217 výskytů pro antepozici v námi preferovaných textech.

V případě španělské beletrie přeložené do češtiny se nejčastěji v postpozici vyskytují spojení *libros antiguos*, *casco antiguo* a *barrio antiguo*. Vyjma několika případů, kde změna významu není signalizována, odpovídají všechny překlady výše uvedeným významům. V opačném případě, v překladu české beletrie do španělštiny, jsou nejčastějšími výrazy *tiempos antiguos* a *estilo antiguo*. Stejně jako u španělské beletrie, i zde všechny překlady, u kterých je překlad signalizován, odpovídají příslušným výrazům. Zajímavostí mohou být spojení *estatuas antiguas*, jimiž byla přeložena slovní spojení *antické sochy*, a *libros antiguos*, které bylo překladatelem použito při překladu *prvotisků*:

„v pokoji velice široký gauč, naproti němu velké zrcadlo, kolem dokola knihovna, asi dva zasklené obrázky (reprodukce **antických** maleb a soch), podlouhlý stolec s dvěma křesly a okno s výhledem do dvora na komíny a střechy“

„en la habitación una cama amplia, frente a ella un gran espejo, recorre de un lado a otro de la pared la biblioteca, cuelgan dos cuadros de las paredes blancas (reproducciones de pinturas y **estatuas antiguas**), una mesa alargada con dos sillones y una ventana con vistas al patio interior, a las chimeneas y a los tejados“

(Milan Kundera, *Život jinde*, 1969, Fernando de Valenzuela)

„Jsou lidé, kteří sbírají známky a jiní, kteří sbírají **prvotisky**.“
„Hay personas que coleccionan sellos, otras **libros antiguos**.“
(Karel Čapek, Válka s mloky, 1936, Ana Falbrová; Ciro Elizondo)

Mezi nejčastější spojení s přídavným jménem, které stojí v antepozici u španělských zdrojových textů, se řadí *antiguo amigo*, *antigua casa* a *antiguo amante*. Většina spojení opět koresponduje s odpovídajícím překladem. V českých zdrojových textech najdeme podle korpusu nejčastěji spojení *antiguo compañero*, *Antiguo Testamento* a *antiguo gueto*. Většina spojení je reflektována, nicméně zde můžeme najít výjimky. Vazba *antiguo compañero* je často v přeloženém textu přidána, tzn. že ve zdrojovém textu se neobjevuje-zejména v knize *Život jinde* od Milana Kundery.

„Jaromil nevěděl, jak se má tvářit (*spolužák s něho nespustil ani na okamžik pohled*), zčervenal (*uvědomoval si trapnost **spolužákova** naivního přednesu*), ale pocit šťastné pýchy byl mnohonásobně silnější než pocit studu.“

„Jaromil no sabía qué cara poner (*su compañero no le quitaba ni por un momento los ojos de encima*), se puso colorado (*se daba cuenta de lo ridícula que era la ingenua forma de recitar de su **antiguo compañero** de clase*), pero el sentimiento de orgullo era mucho más poderoso que el de vergüenza.“

(Milan Kundera, *Život jinde*, 1969, Fernando de Valenzuela)

„Pak vstala padesátnice a řekla, že úplně souhlasí s tím, co řekl Jaromilův **spolužák**, že ona však má docela jinou otázku.“

„Después se levantó la mujer de cincuenta años y dijo que estaba totalmente de acuerdo con lo que había dicho **el antiguo compañero** de Jaromil, pero que ella quería hacer una pregunta completamente diferente.“

(Milan Kundera, *Život jinde*, 1969, Fernando de Valenzuela)

Diskutabilní je i významový překlad výrazu *Antiguo Testamento* přeložený jako *Starý zákon*. V českém jazyce je poměrně těžké postihnout významový rozdíl, který španělský jazyk rozlišuje antepozicí a postpozicí. V tomto případě není zcela jasné, zda bychom měli *Starý zákon* chápat ve smyslu jeho stáří, tzn. data jeho vzniku, anebo ve smyslu *původního/prvního* dokumentu.

V překladech španělských odborných textů jsme vyhledali pouze dvě spojení, která odpovídají zadaným kritériím. Jedná se o kolokace *antiguo jugador* a *antiguo representante*. V obou případech bylo přídavné jméno přeloženo jako *bývalý*. Co se týče českých odborných textů, objevují se slovní spojení typu *antiguo enemigo*, *antiguo disidente* nebo *antiguo presidente*. Tento typ textů nabízí pouze devět výsledků, jelikož je zde převaha spojení s několikanásobnými přívlastky, jimiž se, jak jsme uvedli, zabývat nebudeme. V polovině výskytů není slovo signalizováno žádným způsobem (překladaťel adjektivum úplně vypustil nebo přeformuloval celou větu do jiného znění). Zajímavostí

může být překlad spojení *antiguo presidente*, který v českém zdrojovém textu plní funkci několikanásobného přívlastku, avšak ve španělské interpretaci stojí samostatně:

„Více než dvacet let po „návratu do Evropy“, po němž volal nedávno zesnulý **bývalý prezident Václav Havel**, je domácí politická scéna v otázce Evropy rozdělena na dva tábory, které spojuje absence jakéhokoli stabilnějšího programu.“

„Veinte años después del "regreso a Europa" defendido por el **antiguo presidente** Vaclav Havel, fallecido el pasado 18 de diciembre, el debate checo sobre la UE opone dos corrientes políticas desprovistas de verdaderas ideas sobre el futuro de la Unión.“

(Josef Mlejnek junior, Z Prahy je to do Evropy někdy pořádně daleko, 2011, neznámý)

Českých titulků překládaných do španělštiny není mnoho, proto toto vyhledávání přineslo pouze čtyři výsledky - všechny v antepozici (*antigua Esparta*, *antiguos teutones*, *antiguo Ministro*, *antiguos modelos*). U spojení *antigua Esparta* narážíme na stejnou problematiku jako u pojetí *Starého zákona*, z pohledu českého jazyka tedy není zřejmé, jakým způsobem na překlad nahlížet. Tato vazba by šla chápat jako *stará Sparta* (datována před mnoha lety) nebo jako *původní/někdejší Sparta*. Stejný pohled bychom mohli uplatňovat i u spojení *antiguos teutones*, která byla přeložena jako *staří Germáni*. U vazby *antiguo Ministro* byl překlad v pořádku a poslední výraz nebyl signalizován z důvodu nesprávně zarovnání zdrojového a překladového textu v korpusovém nástroji.

„Nevím, jak se omluvit za ty Pompeje Heleno Máchová, ale moc mě to mrzí.“

„Nuestros cohetes soon extremadamente cómodos, no como los antiguos modelos.“

(Jindřich Polák, Zítra ráno vstanu a opařím se čajem, 1977, neznámý)

Pro španělské titulky přeložené do češtiny přineslo vyhledávání sedm výsledků, z nichž pět bylo v antepozici a jeden v postpozici. Všechny překlady jsou reflektovány odpovídajícím způsobem až na spojení *un antiguo novio*, které bylo interpretováno jako *žárlivý milenec*.

Pro lepší orientaci a uchopení zjištěných výsledků jsou níže uvedené tabulky s přehledy:

1) překlad španělských zdrojových textů do češtiny

	beletrie	titulky	odborný text
změna významu překladatelem reflektována	218	5	2
změna významu překladatelem nereflektována	0	1	0
změna významu překladatelem nesignalizována	10	0	0

2) překlad českých zdrojových textů do španělštiny

	beletrie	titulky	odborný text
změna významu překladatelem reflektována	42	3	5
změna významu překladatelem nereflektována	0	0	0
změna významu překladatelem nesignalizována	10	1	4

3) nejčastější kolokáty adjektiva v beletrii

Jak již bylo řečeno na začátku praktické části, v této práci se zabýváme pouze vybranými adjektivy, tj. *antiguo*, *simple*, *triste* a *mayor*. V tabulkách níže jsou vždy u konkrétního adjektiva uvedena nejčastější slovní spojení, která jsme v korpusu našli, a s kterými jsme pracovali. Ku příkladu pro přídavné jméno *antiguo* jsme našli celkem 23 slovních spojení a jejich protějšků.

3a) ze španělských zdrojových textů do češtiny

	španělský jazyk	český jazyk	počet výskytů	překlad	výjimky
postpozice	libros	knihy	13x	starodávny 1x starý 6x starověký 1x starožitný 1x antikvariátní 2x	několikanásobný přívlastek 2x
	casco	helma, střed (města)	9x	starý 5x historický 2x starobylý 2x	
	barrio	čtvrť	9x	starý 7x starobylý 2x	
	mundo	svět	9x	starověký 1x antika 1x antický 2x starověk 3x	

				starý 1x prastarý 1x	
	muebles	nábytek	8x	starý 3x starobylý 2x starožitný 3x	
	película	film	7x	starý 7x	
	tiempos	časy	7x	starý 5x dávný 1x	nesignalizováno 1x
	ciudad	město	6x	starý 4x starobylý 2x	
	casa	dům	6x	starý 4x starobylý 2x	
	hombre	muž	5x	antický 1x starověký 4x	
antepozice	amigo	kamarád	32x	starý 16x nejstarší 2x dávný 8x někdejší 2x dlouholetý 1x	několikanásobný přívlastek 2x nesignalizováno 1x
	casa	dům	25x	bývalý 6x starý 5x někdejší 4x původní 1x	několikanásobný přívlastek 5x nesignalizováno 4x
	amante	mileneč	16x	bývalý 14x dávný 1x	několikanásobný přívlastek 1x
	palacio	Palác	16x	starý 8x starobylý 4x bývalý 1x	několikanásobný přívlastek 3x
	amigos	kamarádi	16x	starý 5x bývalý 7x někdejší 1x dlouholetý 1x dávný 1x	nesignalizováno 1x

	Testamento	vůle, testament	14x	starý 11x starozákonný 3x	
	jefe	šéf	13x	bývalý 10x	několikanásobný přívlastek 1x nesignalizováno 2x
	ciudad	město	12x	starobylý 4x starý 3x někdejší 2x	několikanásobný přívlastek 3x
	compañeros	spolužáci	12x	starý 6x bývalý 4x někdejší 1x dávný 1x	
	egipcios	Egyptřani	10x	starý 8x dávný 1x	nesignalizováno 1x

3b) z českých zdrojových textů do španělštiny

	český jazyk	španělský jazyk	počet výskytů	překlad	výjimky
postpozice	časy	tiempos	6x	starý 3x	několikanásobný přívlastek 1x nesignalizováno 2x
	styl	Estilo	3x	starý 1x	několikanásobný přívlastek 2x
antepozice	compañero	spolužák	12x	starý 2x bývalý 3x někdejší 1x nedávný 1x	nesignalizováno 5x

	Testamento	vůle, testament	10x	starozákonný 4x starý 6x	
	gueto	Geto	6x	bývalý 4x dřívější 1x	několikanásobný přívlastek 1x
	compañeros	spolužáci	5x	bývalý 5x	
	jardín	zahrada	3x		několikanásobný přívlastek 2x nesignalizováno 1x
	amante	mileneč	3x	bývalý 2x dávný 1x	
	barrio	čtvrť	3x		několikanásobný přívlastek 2x nesignalizováno 1x
	tienda	obchod	3x	zrušený 1x bývalý 1x	nesignalizováno 1x
	acuerdo	dohoda	3x	starý 3x	
	prebostazgo	probošství	3x	starý 3x	

2.2 SIMPLE

Přídavné jméno *simple* stojící v antepozici implikuje význam *pouhý* nebo *prostý*. Pokud se toto adjektivum nachází v postpozici za podstatným jménem, nabývá významu *prostoduchý*. Názorně si to můžeme ukázat na příkladu *un simple soldado* x *un soldado simple*. V prvním spojení se jedná o *prostého vojáka*, tzn. bez hodnosti. Naproti tomu, pokud adjektivum stojí v postpozici, je kolokace přeložena jako *prostoduchý (hloupý) voják*.

V případě španělské beletrie překládané do češtiny poskytuje korpus čtyři výskyty postpozice, a to u spojení *hecho simple*. I zde, stejně jako v případě české beletrie v antepozici, se můžeme setkat s použitím překladu pomocí adverbia či adverbiálního výrazu *zjevně/jen proto/už jenom*:

„Pero de noche había que amarrar el buque para dormir, y entonces se volvía insoportable hasta el **hecho simple** de estar vivo.“

„Na noc se ale loď musela uvazovat, aby se dalo spát, a tu se stávalo nesnesitelným **už jenom** být naživu.“

(Gabriel García Márquez, El amor en los tiempos del cólera, 1985, Blanka Stárková)

V antepozici lze k 30. březnu 2020 v Českém národním korpusu dohledat 145 výskytů. Dané adjektivum *simple* se nejčastěji vyskytuje v kolokaci se substantivem *vista*, která se překládá jako *první*, *pouhý*, ale objevuje se i lidovější interpretace jako *očividně* nebo *zjevně*. Zatímco české beletrické texty přeložené do španělštiny reflektují změnu významu tohoto adjektiva, španělské texty přeložené do češtiny tuto změnu nepostihují. Na níže uvedených příkladech v tabulce je zřejmé, že pozice přídavného jména nehraje v překladu roli a adjektivum je interpretováno pořád stejně. Zčásti to může být tím, že český jazyk toto postavení nerozlišuje, a zčásti tím, že ani ve španělských zdrojových textech autoři tento rozdíl nijak nepostihují.

V české beletrii překládané do španělštiny lze k 14. březnu 2020 dohledat 20 výskytů-z toho pouze jeden v postpozici:

„Zato můj švára, to byl takovej **prostej člověk**, i když dával razítka na pasy, tak holdoval nezřízeně pívu a světskejm zábavám.“

„Con todo esto, mi cuñado, que era un **hombre simple** a pesar de haber sellado pasaportes, se entregó con desenfreno a la cerveza y las diversiones mundanas.“

(Bohumil Hrabal, Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet, 1965, Clara Janés; Jana Stancel)

V antepozici se nejčastěji nacházení spojení *simple hecho a simple vista*. Těchto spojení se hojně využívá při překladu vazeb typu - už to, jen to, i to, už proto, od oka atd.

„Ze svejch peněz jsem si koupil rozstříkovač a o pauzách jsem stříkal nad hlavama voňavý silice, a tak jsem se stal řádným biletářem **jen proto**, že jsem se současně cejtil i pořadatelem.“

„Con mi dinero compré un ambientador y durante el descanso echaba por encima de las cabezas esencias perfumadas, y de este modo me convertí en un auténtico acomodador por **el simple hecho** de sentirme al mismo tiempo responsable del orden.“

(Bohumil Hrabal, Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet, 1965, Clara Janés; Jana Stancel)

„Vytáhnu ho, **od oka** poměřím tvar zámku.“

„La saco, mido a **simple vista** la forma de la cerradura.“

(Miloš Urban, Hastrman (zelený román), 2001, Kepa Uharte)

Španělské odborné texty nabízejí v korpusu dva výskyty - *simple vista*, které není kvůli posunu textu v překladu signalizované, a *simple previsión*, které je přeloženo jako *pouhá prognóza*.

„¿Pánico o **simple previsión**?“

„Panika, nebo **pouhá prognóza**?“

(Manel Pérez, Nuestro tiempo se está agotando, 2012, neznámý)

V českých odborných textech lze najít tři slovní spojení s adjektivem *simple* - všechna v antepozici. Jedná se o spojení: *simple lucha*, *simple colonia*, *simple vistazo*. Interpretovány je pouze kolokace *simple colonia*, kterou si překladatel vyložil jako synonymum k syntagmatu *obyčejná kolonie*. Ostatní spojení nejsou signalizována.

Pro španělské titulky přeložené do češtiny nabízí korpus tři výsledky - *simple taxista*, *simple gastritis* a *simple artista*. První spojení je reflektováno správně, druhé je přeloženo opisem a třetí není reflektováno vůbec, resp. překlad neodpovídá zdrojovému textu.

„*Yo solo soy un simple taxista, no un cazador de recompensas.*“
 „*Já jsem jen obyčejný taxikář, ne žádný lovec odměn.*“
 (Pedro Almodóvar, *Mujeres al borde de un ataque de nervios*, 1988, neznámý)

„*Puede ser una simple gastritis*“
 „*Třebas něco snědla.*“
 (Pedro Almodóvar, *Todo sobre mi madre*, 1999, neznámý)

„*Es una simple artista como tu.*“
 „*To není žádná pouliční šlapka!*“
 (Jose María Codina, *La barrera numero 13*, 1913, neznámý)

Českých titulků překládaných do španělštiny je opět velmi málo, proto vyhledávání přineslo pouze dva výsledky-*simple razón* a *simple Simón*. První spojení bylo přeloženo jako *jen proto* a druhé jako *nádiva*-oba překlady odpovídají zdrojovému textu.

„*Protože seš nádiva!*“
 „*Porque usted es un simple Simón.*“
 (Oldřich Lipský, *Limonádový Joe aneb Koňská opera*, 1964, neznámý)

„*Protože vidím, jak vedle mě vegetuješ, jenom proto, že ti nic jinýho nezbejvá.*“
 „*Por la simple razón de que no tienes elección.*“
 (Jan Svěrák, *Vratné lahve*, 2007, neznámý)

1) překlad španělských zdrojových textů do češtiny

	beletrie	titulky	odborný text
změna významu překladatelem reflektována	141	2	1
změna významu překladatelem nereflektována	0	0	0
změna významu překladatelem nesignalizována	8	1	1

2) překlad českých zdrojových textů do španělštiny

	beletrie	titulky	odborný text
změna významu překladatelem reflektována	17	2	1
změna významu překladatelem nereflektována	0	0	0
změna významu překladatelem nesignalizována	2	0	2

3) nejčastější kolokáty adjektiva v beletrii

3a) ze španělských zdrojových textů do češtiny

	španělský jazyk	český jazyk	počet výskytů	Překlad	výjimky
postpozice	hecho	čin, skutek	4x	prostý 2x už jenom 1x pouhý 1x	
	manera	způsob	3x		několikanásobný přívlastek 3x
antepozice	vista	pohled	57x	první 36x pouhý 9x zjevně 2x prostý 1x na pohled 5x před očima 1x rozhlédnout se 1x očividně 1x	nesignalizováno 1x
	hecho	čin, skutek	15x	už to 3x jako by 1x pouhý 3x prostý 1x že by 1x prostě 1x jen proto 3x	nesignalizováno 2x

	curiosidad	zajímavost	15x	prostý 3x čistě 1x jen tak 1x pouhý 4x prostě 1x čirý 1x jenom 1x	několikanásobný přívlastek 3x
	gesto	gesto	9x	jednoduchý 2x prostý 2x pouhý 2x	několikanásobný přívlastek 2x nesignalizováno 1x
	cuestión	otázka	7x	pouze 1x pouhý 1x jen 1x už kvůli 1x nic víc 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	idea	představa, myšlenka	7x	pouhý 4x už jenom 1x sama 1x ani 1x	
	razón	důvod, pravda	7x	jednoduše 1x jednoduchý 1x prostý 3x jenom proto 1x prostě 1x	
	frase	fráze	6x	prostý 2x	několikanásobný přívlastek 4x
	ojeada	pohled	5x	krátký 3x prostý 1x pouhý 1x	
	carta	dopis	4x	pouhý 1x obyčejný 3x	

	recurso	zdroj	4x	jen 2x pouhý 1x	nesignalizováno 1x
	palabras	slova	4x	prázdný 1x pouhý 1x normální 1x nějaký 1x	
	placer	radost	4x	prostý 1x čistě jen 1x samotné 1x	několikanásobný přívlastek 1x
	movimiento	hnutí	4x	jen 1x jednoduše 1x prostě 1x	nesignalizováno 1x
	inercia	nečinnost, netečnost	3x	pouhá 2x čirá 1x	
	olor	zápach, vůně	3x	pouhý 1x	nesignalizováno 2x
	cambio	změna	3x	pouhé 2x pouze 1x	
	relación	vztah	3x		několikanásobný přívlastek 3x

3b) z českých zdrojových textů do španělštiny

	český jazyk	španělský jazyk	počet výskytů	Překlad	výjimky
antepozice	čin, skutek	hecho	8x	sama (skutečnost) 1x jen proto 1x pouhá 1x i to 1x jen to 1x	nesignalizováno 1x

				už proto 1x už to 1x	
	pohled	vista	6x	pouhý 3x od oka 1x patrně 1x podle vzhledu 1x	
	problém	problema	3x	jen 2x	nesignalizováno 1x
	náhoda	casualidad	3x	pouhý 2x	několikanásobný přívlastek 1x

2.3 TRISTE

Španělské přídavné jméno *triste* v antepozici nabývá významu *pouhý* (např.: *un triste empleado = pouhý zaměstnanec*), zatímco v postpozici odpovídá českému adjektivu *smutný* (např.: *un empleado triste = smutný zaměstnanec*).

Ve španělské beletrii překládané do českého jazyka můžeme v korpusu dohledat 83 výskytů relevantních pro tuto práci. V postpozici se nejčastěji vyskytuje kolokace *Aureliano Triste*, což je ale pouze název postavy z románu *Cien años de soledad*, jehož autorem je Gabriel García Márquez. Dalšími nejfrekventovanějšími spojeními jsou *sonrisa triste*, *ojos tristes* a *cosas tristes*. U tohoto posledního není překlad dvakrát signalizován, ovšem i tak zhruba odpovídá myšlence zdrojové věty:

„... y los **tristes escritores** de cosas tristes, y las ciudades manchadas de indiferencia.“
 „... **básnici přesvědčení o svém významu a tragičnosti**, města poskvrněná lhotejností.“
 (Julio Cortázar, Los premios, 1960, Blanka Stárková)

„Ya no te amargues con esas **cosas tristes**-dijo Aquilino.“
 „**Už se tím vším netrap**,“ řekl Aquilino.“
 (Mario Vargas Llosa, La casa verde, 2002, Vladimír Medek)

U spojení *mirada triste* se mění typologie prostředků, přídavné jméno *triste* je přeloženo jiným slovním druhem-v tomto případě podstatným jménem a příslovcem. Je možno si všimnout, že význam je i v případě obou slovnědruhových transpozic zachován.

„Tenía el cuero curtido por la sal de la intemperie, el pelo corto y parado como las crines de un mulo, las mandíbulas férreas y la **mirada triste**.“

„Kůže mu zhrubla solí a nepohodou, vlasy měl krátké a ježaté jako mezčí žíně, čelisti jako z železa a v **očích smutek**.“

(Gabriel García Márquez, Cien años de Soledad, 1967, Vladimír Medek)

„Me puse las falsas rayban negras, no soporto que la gente me sorprenda por la calle con una **mirada triste**.“

„Nasadila jsem si falešné černé raybanky; nesnáším totiž, když mě lidi na ulici přistihnou, jak se tvářím **smutně**.“

(Pedro Almodóvar, Patty Diphusa y otros textos, 1991, Anežka Charvátová)

V antepozici se nejčastěji vyskytují spojení *triste destino* a *triste historia* - obě přeložená ve smyslu *smutný, nešťastný*. Zde opět můžeme vidět, že ani překlad, ani španělské zdrojové texty nepostihují rozdíl mezi antepozicí a postpozicí adjektiva. Je však nutné zdůraznit, že na správnost překladu to nemá vliv. U kolokace *triste papel* dochází ke slovnědruhovým změnám:

„Sin duda hice un **triste papel** y ese infortunado joven se clavó a mi lado por la bravuconada de haber llenado mi carnet con su nombre.“

„Nepochybně jsem působila naprosto **zoufale** a ten nešťastný mladík vedle mě setrval jen ze zdvořilosti, neboť vyplnil můj taneční pořádek.“

(Isabel Allende, Retrato en sepia, 2000, Monika Baďurová)

„La verdad no le servía en este caso, porque habría puesto en evidencia su **triste papel** en la defensa de la prisión y del botín.“

„Celou pravdu mu říct nemohl, protože by tím odhalil své **selhání** při obraně věznic i kořisti.“

(Isabel Allende, El Zorro, 2005, Monika Baďurová)

České beletristické texty přeložené do španělštiny v postpozici disponují čtrnácti výskyty u třech spojení - *ojos tristes*, *sonrisa triste* a *voz triste*. Všechny tyto jsou přeloženy správně. U posledních dvou opět dochází k typologické změně (z příslovce na adjektivum):

„“Pane správce, už to volá do nebe, prosím vás, navečer se zastavte u nás a domluvte tý můj ženě, ať toho pití nechá, rozumíte?“ řekl **teskně** pan Burýtek.“

„“¿Verdad que lo hará?“ decía el señor Burýtek con **voz triste**.“

(Bohumil Hrabal, Městečko, kde se zastavil čas, 1973, Monika Zgustová)

„Zahlédl jsem však profesora Netřeska, který nesledoval blížící se vůz, ale **posmutněle** se usmíval a upíral zrak ke kostelu, jako by jeho krátkozraké oči hledaly ve stínech mezi kamennými opěráky svého nejnadanějšího žáka.“

„Sin embargo, descubrió la presencia del profesor Netřesk, que no seguía al coche que se acercaba sino que, con una **sonrisa triste** en el rostro, contemplaba la iglesia, como si sus ojos cortos de vista buscaran en las sombras de los contrafuertes a su alumno más aventajado.“

(Miloš Urban, Sedmikostelí, 2001, Kepa Uharte Mendicoa)

V rámci antepozice nenabízí korpus u žádného spojení alespoň tři výskyty, proto nebyly do naší práce zahrnuty z důvodu zachování v úvodu nastíněné metodologie.

Španělské odborné texty disponují dvěma relevantními spojeními, z nichž ani jedno není signalizováno z důvodu posunu překládaného textu. V českých odborných textech

nacházíme čtyři příklady spojení s adjektivem *triste* - dvě nejsou kvůli posunu textu signalizována a dvě jsou překladatelem chápána ve smyslu *smutný*.

Španělské titulky nám poskytují více výsledků - konkrétně tři kolokace v antepozici a tři v postpozici. Spojení *triste noticia* je interpretováno jako smutná novina-opět dochází k opomenutí změny významu. Dále dochází k posunu překladu ve větě:

„*Pero no la importaban los finales tristes.*“
 „*Většina jejích vztahů skončila špatně.*“
 (Jose María Codina, La barrera numero 13, 1913, neznámý)

V českých titulcích přeložených do španělštiny můžeme najít pouze jedno relevantní spojení, a to *triste Chupera* z filmu *Fimfárum Jana Wericha*.

Zbylá spojení jsou přeložena správně a korespondují s významovou pozicí adjektiva.

1) překlad španělských zdrojových textů do češtiny

	beletrie	titulky	odborný text
změna významu překladatelem reflektována	81	5	0
změna významu překladatelem nereflektována	0	0	0
změna významu překladatelem nesignalizována	2	1	2

2) překlad českých zdrojových textů do španělštiny

	beletrie	titulky	odborný text
změna významu překladatelem reflektována	14	1	2
změna významu překladatelem nereflektována	0	0	0
změna významu překladatelem nesignalizována	0	0	2

3) nejčastější kolokáty adjektiva v beletrii

3a) ze španělských zdrojových textů do češtiny

	španělský jazyk	český jazyk	počet výskytů	překlad	výjimky
postpozice	sonrisa	úsmev	19x	posmutněle 1x posmutnělý 1x	několikanásobný přívlastek 5x

				smutně 5x smutný 6x nostalgicky 1x	
	ojos	oči	15x	smutný 13x	několikanásobný přívlastek 2x
	cosas	věci	13x	smutný 8x	nesignalizováno 2x několikanásobný přívlastek 3x
	mirada	pohled	7x	smutný 3x smutně 1x smutek 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	aire	vzduch	6x	smutně 2x	několikanásobný přívlastek 4x
antepozice	historia	příběh, historie	6x	smutný 5x tklivý 1x	
	destino	osud, úděl	6x	smutný 4x nešťastný 1x neblahý 1x	
	papel	papír, role	5x	smutný 3x zoufale 1x selhání 1x	
	verdad		5x	smutný 3x	několikanásobný přívlastek 2x
	condición		5x	smutný 3x	několikanásobný přívlastek 2x
	espectáculo		5x	smutný 5x	
	caso		3x	smutný 2x	několikanásobný přívlastek 1x
	sonrisa		3x	posmutnělý 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	figura		3x	smutný 3x	
	aspecto		3x	smutný 2x	

				žalostný 1x	
	realidad		3x	smutný 2x	několikanásobný přívlastek 1x

3b) z českých zdrojových textů do španělštiny

	český jazyk	španělský jazyk	počet výskytů	překlad	výjimky
postpozice	oči	ojos	6x	smutný 6x	
	úsměv	sonrisa	4x	posmutněle 1x smutný 3x	
	voz	hlas	4x	smutný 3x teskně 1x	

2.4 MAYOR

Přídavné jméno *mayor* je další z adjektiv, které mění svůj význam podle svého postavení vůči substantivu. Pokud stojí před podstatným jménem tzn. v antepozici, nabývá významu *větší / největší*. V případě, že je toto adjektivum v postpozici, tzn. nachází se za substantivem, indikuje význam *starší / nejstarší*. Náznorný příklad uvádí San José, Dubský a Králová (1999, s. 45): *un / el mayor interés=(nej)větší význam x el/un hermano mayor = (nej)starší bratr*.

Beletrické španělské texty nabízejí v postpozici nejčastěji kolokace slovních spojení *hermano mayor*, *hijo mayor* či *Estado Mayor*. Poslední jmenovaná kolokace je ustáleným spojením, které v překladu znamená *hlavní případně generální štáb*. V některých větách bylo ovšem toto syntagma přeformulováno do přídavného jména *štábní* nebo použito jako samostatné podstatné jméno *štáb*:

„Todos, menos uno de los oficiales de estado mayor, que buscaba sin dejar de llorar un sitio donde esconderse.“

„Všichni kromě jednoho štábního důstojníka, jenž ustavičně plakal a hledal místo, kde se schovat.“
(Roberto Bolaño, 2666, 2004, Anežka Charvátová)

„Además de ser la última mujer con quien él mantuvo un amor continuado desde la muerte de su esposa, veintisiete años antes, era también su confidente, la guardiana de sus archivos y su lectora más emotiva, y estaba asimilada a su estado mayor con el grado de coronela.“

„Byla nejen poslední ženou, kterou trvale miloval od manželčiny smrti před dvaceti sedmi lety, ale také jeho důvěrníci, strážkyně jeho archívů a jeho nejnímavější čtenářkou; dokonce ji zařadil do svého **štábu** s hodností plukovnice.“

(Gabriel García Márquez, *El general en su laberinto*, 1989, Zdeněk Kalkus)

Ačkoliv tento překlad nereflektuje přesný význam adjektiva *mayor*, domníváme se, že se i v tomto případě jedná o správnou interpretaci. Slova *štáb* i *štábní* indikují podstatu slova. V určitém kontextu lze jako správný překlad chápat i spojení *správa biskupství* jako například v tomto úryvku:

„El obispo lo recibió con seis clérigos de su **estado mayor**.“

„Biskup přijal místokrále se šesti kněžími ze **správy biskupství**.“

(Gabriel García Márquez, *Del amor y otros demonios*, 1994, Vladimír Medek)

Špatný překlad se naopak vyskytuje u spojení *años mayor*, které v jednom výskytu bylo přeloženo opačně jako *mladší* místo *starší*.

„Se quedó allí con la esposa, catorce **años mayor** que él y enferma desde su parto único ...“

„Usadil se tam se svou o čtrnáct let **mladší** manželkou, která od svého jediného porodu ...“

(Gabriel García Márquez, *Doce cuentos peregrinos*, 1992, Vladimír Medek)

I v případě adjektiva *mayor* lze pozorovat četné slovnědruhovité změny, a to nejčastěji z adjektiva na podstatné jméno, případně příslovce.

„En el fondo de la sala, un **hombre mayor** se mecía en un sillón de inválido.“

„Vzadu za ní se na invalidním křesle houpal nějaký **stařec**.“

(Gabriel García Márquez, *Vivir para contarla*, 2002, Vladimír Medek)

„... Pascualini arrió su chalana de no más de cuatro metros de eslora, embarcó un saquillo con víveres, amarró uno de los remos en el banco del medio a modo de **palo mayor**, izó de vela una frazada amarrada a una verga hecha de un mango de escobillón, puso el otro remo de bayona ...“

„... Pascualini spustil na vodu svůj člun dlouhý sotva čtyři metry, hodil do něho pytel s potravinami, přivázal veslo k prostřední lavičce jako **stěžň** a napnul na ně plachtu z deky, upevněnou nahoře na násadě od smetáku, pak nasadil druhé veslo ...“

(Francisco Coloane, *Tierra del Fuego*, 1956, Jarka Stuchlíková)

Některá další syntagmata, jako například *Plaza Mayor* nebo *calle mayor*, nebyla v překladu přeložena vůbec, protože se jedná o název konkrétního místa. Dále, stejně jako u všech výše rozebíraných adjektiv, můžeme vidět, že význam, který přídavné jméno nabývá, není ve všech případech podmíněn jeho postavením. Při překladu přídavného jména *mayor* ve významu *vrchní* či *nejvyšší* se dá opět diskutovat, zda by tato interpretace nebyla vhodnější pro antepozici. Nicméně zdrojové ani překládané texty na toto neberou zřetel.

V antepozici patří mezi nejčastější kolokace spojení *mayor parte* a *mayor importancia*. Přídavné jméno *mayor* značí v antepozici význam *největší* či *nejvýznamější* a není výjimkou, že se takto projevuje spojením se substantivem. Vytvoří tak druhý, případně třetí stupeň adjektiva, odvozeného od příslušného podstatného jména:

„*Como si Arcimboldo hubiera aprendido una sola lección, pero ésta hubiera sido de la **mayor importancia**.*“

„*Jako by se Arcimboldo naučil jednu jedinou lekci, ale tu **nejdůležitější**.*“
(Roberto Bolaño, 2666, 2004, Anežka Charvátová)

„*Le apreté la mano con fuerza, sospechando que estaba en deuda con él por cosas **de mayor importancia** que los cincuenta pesos que acababa de estafarle.*“

„*Pevně jsem mu stiskl ruku s tušením, že mu dlužím za víc a za **důležitější** věci než těch padesát peso, o které jsem ho obral.*“
(Juan Carlos Onetti, Para una tumba sin nombre, 1982, Hedvika Vydrová; Vladimír Uhlíř)

Stejně jako u postpozice se objevuje změna typologických prostředků jak z adjektiva do substantiva (příslovce), tak ojediněle i do slovesa. Zajímavým překladatelským řešením je i interpretace syntagmatu v záporné větě. Zde je místo adjektiva použito slovo *nijak*, které ale stejně jako přídavné jméno *mayor* zdůrazňuje význam substantiva. Kreativním překladem je i použití konektorů *tak - jak* v knize Eva Luna od Isabel Allende.

„*La historia no tiene **mayor importancia**.*“

„*Ta epizoda není **nijak významná**.*“

(Roberto Bolaño, Los detectives salvajes, 1998, Anežka Charvátová)

„*Supongo que al fin decidió que bastaba de rodeos, y se dispuso a exponerme sus puntos de vista con la **mayor claridad**, dentro de las normas de cortesía que le eran habituales.*“

„*Myslím, že sám nakonec uznal, že už těch okolů bylo dost, a začal mi své stanovisko ozřejmovat **tak srozumitelně, jak** mu to jeho zažitá pravidla zdvořilosti dovolovala.*“
(Isabel Allende, Eva Luna, 1995, Alena Jurionová)

V české beletrii přeložené do španělštiny jsou v postpozici nejčastějšími kolokacemi *años mayores* a *mujer mayor*. Stejně jako u španělských zdrojových textů se i zde objevuje změna typologických prostředků, nejtypičtější u spojení *fiesta mayor*, které bylo použito pro překlad slova *posvícení*, a *persona mayor*, interpretováno jako *dospělý*. V rámci druhého zmíněného syntagmatu je ovšem těžké rozlišit, kdy se jedná o překlad podstatného jména a kdy o překlad jména přídavného. Použití těchto slovních druhů se v tomto konkrétním případě v českém jazyce prolíná.

„*Když přistál, vyskočil, péroval v trampolině a ukláněl se a přijímal potlesk o každé pouti, o každém **posvícení**.*“

„*Cuando se caía volví a saltar, hacía reverencias y recibía los aplausos, y así en cada feria, en cada **fiesta mayor**.*“

(Bohumil Hrabal, Postřižiny, 1976, Monika Zgustová)

„*Žádný **dospělý** neuměl být povýšenější než toto krásné dítě.*“

„*Ninguna **persona mayor** podía ser más altanera que aquella preciosa niña.*“

(Milan Kundera, *Knihy smíchu a zapomnění*, 1981, Fernando de Valenzuela)

I ve španělských překladech z češtiny můžeme najít interpretace, které by podle gramatik lépe odpovídaly antepozici, ku příkladu spojení *větší síla* (*fuera mayor*) nebo *vrchní nadlesní* (*guardabosque mayor*). V textech se objevuje pouze jeden chybný překlad u kolokace *señor mayor*:

„... přes dvůr přešel mužský v rádiovce, **tlustý pán** se zastřiženými vousky, tak nějak kráčel jako by trpěl ...“

„... un hombre con sombrero de campesino cruzó el patio, un **señor mayor** con barba recortada, caminaba como si eso le hiciera sufrir ...“

(Bohumil Hrabal, *Svatby v domě*, 1995, Monika Zgustová)

U antepozice jsou nejčastějšími spojeními *mayor parte* a *mayor frecuencia*. Opět se zde vyskytují jak typologické změny (zejména z příslovce do přídavného jména), tak sloučení významu substantiva s adjektivem (např. *nejslastnější*, *nejsilnější*). Zajímavým překladatelským oříškem je interpretace kolokace *věta větu mine*, se kterou si překladatel poradil spojením *sin mayor importancia*. Stejně jako u postpozice můžeme najít jeden chybný překlad, a to v kolokaci *mayor claridad*.

„Dohadoval jsem se sám se sebou, zda mi chtěl Herrmann něco naznačit, anebo celá ta rychlá konverzace proběhla, jen co **věta větu mine**.“

„Intenté adivinar si Herrmann quería sugerirme algo o si esa rápida conversación había transcurrido **sin mayor importancia**.“

(Miloš Urban, *Lord Mord*, 2008, Kepa Uharte)

„Z jeho řeči jsem zachytil jen něco málo **namáhavě** vyřazených slov.“

„De sus palabras he podido entender solamente algunas expresiones pronunciadas con **mayor claridad**.“

(Karel Čapek, *Válka s mloky*, 1966, Ana Falbrová; Ciro Elizondo)

Český národní korpus nabízejí ve španělských odborných textech v postpozici tři výsledky - *obstáculo mayor*, *estado mayor* a *castigo mayor*. Všechny překlady odpovídají významu *větší/nejvyšší*. V antepozici lze najít celkem patnáct výsledků, které jsou relevantní pro tuto práci. Zhruba polovina z nich je reflektována správně. Druhá polovina není signalizována buď kvůli posunu textu, anebo kvůli odlišné formulaci textu.

České odborné texty poskytují pouze dva příklady spojení v postpozici (*hijo mayor* a *papel mayor*) z nichž ani jeden není signalizován z důvodu posunu textu. Obdobně na to jsou i kolokace v antepozici - devět z osmnácti výsledku vyhledávání není signalizováno, kvůli chybnému posunu textu. Zbylá syntagmata jsou přeložena správně.

Španělských titulek překládaných do češtiny opět není mnoho. Korpus nám poskytuje celkem šestnáct výskytu v kombinaci adjektivem *mayor*, z toho devět v postpozici a sedm

v antepozici. S výjimkou třech spojení, která nejsou signalizována kvůli posunu textu, odpovídají všechna spojení správnému překladu. Slovo *mayor* se občas objevuje i ve spojení s vlastními jmény. V tomto případě se však jedná o substantivum, které označuje vojenskou hodnost dané osoby.

České titulky nám poskytují ještě méně výsledků hledání než španělské. Jedná se o jedenáct výskytu, z čehož osm z nich je v postpozici a tři jsou v antepozici. V postpozici se čtyřikrát vyskytuje spojení *guarda mayor*, které bylo použito pro překlad slova *nadlesní*. Ačkoli se v tomto případě nejedná o přímé vyjádření adjektiva *mayor*, z podstaty významu substantiva *nadlesní* se oba výrazy dají považovat za synonyma. Ke stejné situaci dochází i při překladu podstatného jména *náves*, které bylo interpretováno jako *plaza mayor*. Celkem tři syntagmata nebyla signalizována kvůli posunu textu.

1) překlad španělských zdrojových textů do češtiny

	beletrie	titulky	odborný text
změna významu překladatelem reflektována	638	13	11
změna významu překladatelem nereflektována	1	0	0
změna významu překladatelem nesignalizována	60	3	7

2) překlad českých zdrojových textů do španělštiny

	beletrie	titulky	odborný text
změna významu překladatelem reflektována	206	9	9
změna významu překladatelem nereflektována	2	0	0
změna významu překladatelem nesignalizována	9	2	11

3) nejčastější kolokáty adjektiva v beletrii

3a) ze španělských zdrojových textů do češtiny

	španělský jazyk	český jazyk	počet výskytů	překlad	výjimky
postpozice	hermano	bratr	71x	starší 62x nejstarší 2x	několikanásobný přívlastek 4x

					nesignalizováno 3x
	hijo	syn	55x	nejstarší 23x starší 14x prvorozený 1x	několikanásobný přívlastek 15x nesignalizováno 2x
	Estado	stát	55x	generální 20x hlavní 16x štábní 1x štáb 12x	několikanásobný přívlastek 6x
	años	roky	54x	starší 49x nejstarší 1x víc 1x mladší 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	hermana	sestra	37x	starší 25x nejstarší 2x	několikanásobný přívlastek 8x nesignalizováno 2x
	estado	stav	34x	hlavní 5x štábní 9x vrchní 1x velitelský 1x štáb 11x správa biskupství 1x	několikanásobný přívlastek 6x
	plaza	náměstí	25x	hlavní 21x	nesignalizováno 4x
	hija	dcera	23x	nejstarší 10x starší 8x	několikanásobný přívlastek 3x nesignalizováno 2x
	Plaza	náměstí	22x	hlavní 17x velký 1x	několikanásobný přívlastek 1x

					nesignalizováno 3x
	hombre	člověk, muž	21x	starší 21x stařec 2x postarší 1x v letech 1x	několikanásobný přívlastek 5x
	misa	mše	21x	velký 5x hrubý 8x slavný 1x	několikanásobný přívlastek 1x nesignalizováno 6x
	palo	hůl, klacek	21x	hlavní 18x nejvyšší 2x stěžeň 1x	
	mujer	žena	18x	starší 14x postarší 3x zralý 1x	
	persona	osoba	18x	dospělý (adj.) 9x starší 3x dospělý (subs.) 4x dospělost 2x	
	calle	ulice	15x	hlavní 6x	nesignalizováno 9x
	fuerza	síla	13x	vyšší 9x větší 1x	nesignalizováno 3x
	fiesta	oslava	11x	velký 1x hlavní 1x posvícení 5x posvícenský 1x	několikanásobný přívlastek 1x nesignalizováno 2x
antepozice	parte	část	289x	většina 15x valný 1x větší 2x hlavně 1x	několikanásobný přívlastek 250x nesignalizováno 1x

				převážně 5x většinou 11x zejména 1x povětšinou 1x převážný 1x	
	importancia	důležitost	26x	větší 6x důležitější 1x valný 2x nejdůležitější 1x velký 1x přílišná 1x tolik 1x nijak 3x jakýkoli 1x další 2x	nesignalizováno 7x
	seguridad	bezpečnost	23x	větší 11x více 1x největší 2x zvýšený 1x	nesignalizováno 8x
	numero	číslo	19x	nejvíce 2x víc 2x přibývat 1x největší 1x	několikanásobný přívlastek 13x
	razón	důvod, pravda	17x	natož 4x tím spíš 6x rozumnější 1x obzvláštní 1x tím víc 1x obzvlášť 1x navíc ještě 1x jak známo 1x	nesignalizováno 1x
	gloria	modlitba, sláva	14x	větší 3x největší 2x	několikanásobný přívlastek 8x

				slavnější 1x	
	claridad	jasnost	13x	zcela 1x tak, jak 1x jasnější 1x čím dál 1x lépe 1x mnohem 1x jasněji 3x zřetelněji 1x naprosto 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	atención	pozornost	12x	nejpozorněji 1x pozorněji 1x pečlivě 1x největší 2x větší 2x zásadnější 1x více 1x velký 1x nijak 1x příliš 1x	
	tiempo	čas	11x	nejvíc 1x	několikanásobný přívlastek 10x
	interés	zájem	10x	větší 3x velký 1x valný 1x zvlášť 1x rostoucí 1x vážnější 1x moc 1x	nesignalizováno 1x
	cantidad	množství	10x	nehynoucí 1x víc 1x	několikanásobný přívlastek 8x
	fuerza	síla	8x	zdůraznit 1x větší 1x	několikanásobný přívlastek 2x

				pádněji 1x usilovně 1x největší 1x	nesignalizováno 1x
	problema	problém	8x	nejhorší 1x klidně 1x největší 3x větší 1x hlavní 1x	nesignalizováno 1x
	naturalidad	přirozenost	8x	přirozeněji 1x naprosto 4x největší 3x	
	sigilo	tajemství, tichost	8x	největší 5x nejopatrněji 1x ve vší 1x	nesignalizováno 1x
	precisión	preciznost	8x	největší 2x přesnější 1x mnohem 1x nejpřesněji 1x matně 1x precizněji 1x	nesignalizováno 1x
	esfuerzo	úsilí	8x	větší 2x příliš 1x největší 2x nejnamáhavější 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	brevedad	stručnost	7x	co nejdříve 3x naspěch 1x co nejkratší doba 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	discreción	diskrétnost	7x	nenápadně 4x nejvyšší 1x největší 2x	
	confianza	důvěra	7x	větší 1x	

				největší 1x nejdůvěrnější 1x důvěrnější 1x nejvíce 1x zcela 1x	
	prueba	zkouška	7x	větší 3x největší 2x nejlepší 1x vrcholný 1x	
	tranquilidad	klid	7x	naprostý 1x větší 2x největší 1x jakoby nic 1x naprosto 1x	nesignalizováno 1x
	libertad	svoboda	7x	větší 3x víc 1x svobodnější 1x volnější 1x	nesignalizováno 1x

3b) z českých zdrojových textů do španělštiny

	český jazyk	španělský jazyk	počet výskytů	překlad	výjimky
postpozice	roky	años	22x	starší 22x	
	žena	mujer	16x	starší 10x stárnoucí 2x starý 2x	několikanásobný přívlastek 2x
	člověk, muž	hombre	14x	starý 8x starší 4x stařec 1x	několikanásobný přívlastek 1x
	osoba	persona	10x	starý 3x starší 1x	

				dospělý (adj.) 3x dospělý (subs.) 2x nemladý 1x	
	pán	señor	9x	starší 5x stařec 1x stárnoucí 1x tlustý 1x starý 1x	
	syn	hijo	7x	nejstarší 4x starší 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	bratr	hermano	6x	nejstarší 3x starší 3x	
	náměstí	plaza	6x	korzo 1x náves 3x hlavní 1x	nesignalizováno 1x
	oslava	fiesta	6x	posvícení 6x	
	strážce	guardabosque	5x	vrchní 2x nadlesní 3x	
	síla	fuerza	3x	větší 1x vážný 1x vis major 1x	
	sestra	hermana	3x	starší 3x	
antepozice	část	parte	28x	většinou 2x většina 1x větší 1x	několikanásobný přívlastek 24x
	frekvence	frecuencia	17x	častěji 11x nejčastěji 4x víc 2x	
	množství	cantidad	10x		několikanásobný přívlastek 10x

	číslo	número	8x	větší 1x	několikanásobný přívlastek 7x
	potěšení	placer	7x	nejvyšší 2x nejslastnější 1x největší 3x raději 1x	
	zájem	interés	7x	větší 3x zvláštní 1x zaujatěji 1x největší 1x	nesignalizováno 1x
	rychlost	rapidez	6x	rychleji 3x nejrychleji 1x	nesignalizováno 2x
	čas	tiempo	6x		několikanásobný přívlastek 6x
	síla	fuerza	6x	nejsilnější 1x nejvyšší 1x silněji 2x silnější 1x sebepevněji 1x	
	jasnost	claridad	5x	zřetelněji 1x výrazněji 1x pro přehled 1x jasněji 1x namáhavě 1x	
	intenzita	intensidad	5x	nejintenzivněji 2x prudčeji 1x intenzivněji 1x	nesignalizováno 1x
	problém	problema	5x	největší 4x	několikanásobný přívlastek 1x
	lehkost	facilidad	5x	snadněji 4x snáze 1x	

	radost	alegría	4x	větší 4x	
	uspokojení	satisfacción	4x	víc 2x větší 1x	několikanásobný přívlastek 1x
	lehkost	soltura	4x	volněji 2x lehčeji 1x větší 1x	
	měření	medida	4x	větší 1x víc 2x	několikanásobný přívlastek 1x
	hloubka	profundidad	4x	hlouběji 2x větší 1x	nesignalizováno 1x
	svoboda	libertad	4x	nejvyšší 2x větší 1x volněji 1x	
	důležitost	importancia	4x	větší 1x zásadní 1x jen tak 1x věta větu mine 1x	
	úsilí	ahínco	3x	větší 1x úporněji 1x usilovněji 1x	
	přesnost	precisión	3x	víc 1x přesněji 1x	nesignalizováno 1x
	moc	poder	3x	největší 1x větší 1x nejvyšší 1x	
	úspěch	éxito	3x	největší 1x	několikanásobný přívlastek 2x
	čest	honor	3x	větší 2x nejvyšší 1x	
	bezpečí	seguridad	3x	nejbezpečněji 1x jistěji 1x	nesignalizováno 1x

	respekt	respeto	3x	větší 1x největší 1x	nesignalizováno 1x
	sympatie	simpatía	3x	největší 2x nejsilnější 1x	

ZÁVĚR

Tématem této bakalářské práce je postavení přídavného jména ve větě, konkrétně problematika antepozice a postpozice ve španělštině. V teoretické části práce jsem se blíže seznámila s adjektivem jako takovým, jeho vlastnostmi, funkcemi ve větě a již zmíněným rozdílným postavením vůči substantivu na základě českých i španělských gramatik. Na závěr jsem porovnala česká a španělská přídavná jména.

Praktická analýza je zaměřena na skupinu přídavných jmen, které se změnou postavení nabývají rozdílného významu. K vypracování jsem použila Český národní korpus, který poskytuje překlady českých i španělských textů do požadovaného jazyka, s tím, že jsem brala v potaz pouze adjektiva, která stojí ve funkci samostatného přívlastku. Přídavnými jmény, která tvoří několikanásobný přívlastek, jsem se nezabývala. Mnou vybrané texty jsou beletrie, odborné publikace a titulky. Analýza zahrnuje české i španělské zdrojové texty.

V rámci zvolených textů jsem se zaměřila na práci se slovními spojeními do třech výskytů (z padesáti příkladů). U titulek a odborného textu jsem pracovala se všemi výsledky, jelikož jejich překlad není tak frekventovaný, a tudíž lze zpracovat všechny jeho výskyty.

Cíle práce byly vymezeny dvěma hypotézami:

Vymezit typologii prostředků, jimiž je v českém jazyce signalizován význam španělské antepozice a postpozice, a zároveň zkonkretizovat, které prostředky v českých zdrojových textech odpovídají významově španělskému anteponovanému či postponovanému adjektivu.

Zjistit, zda změna významu implikovaná antepozicí a postpozicí je v překladových textech podchycována, případně jakým způsobem.

Z provedeného výzkumu bylo zjištěno, že typologie prostředků, které slouží k překladu zkoumaných adjektiv se liší jak u jazyka českého, tak u jazyka španělského. Přídavné jméno je často překládáno pomocí příslovce (*očividně*), substantiva (*starověk*), slovesa (*rozhlédnout se*) a nejednou jsou použity i slovní spojení typu *už jenom*, *i to*, *jen tak* apod. V případě adjektiva *mayor* se v obou směrech překladu hojně vyskytuje ve spojení s jemu odpovídajícím substantivem (*nejnamáhavější*).

„*Se mantendrá una guerra de posiciones, tratando de avanzar gradualmente por el flanco derecho-el más débil de Canudos, a simple vista-, en ataques parciales, sin exponer a toda la tropa.*“

„Zatím povedou poziční válku a budou se snažit postupně pokročit na pravém křídle-očividně nejslabším z Canudosu-ovšem jen dílčími útoky, aniž by dávali v sázku celý sbor.“
(Mario Vargas Llosa, Guerra del fin del mundo, 1981, Vladimír Medek)

„Cabezas claras, lo que se llama cabezas claras, no hubo probablemente en todo el mundo antiguo más que dos: Temístocles y César.“
„Jasně mozky, nebo to, čemu se říká jasné mozky, byly v celém starověku pravděpodobně pouze dva: Themistokles a Caesar.“
(José Ortega y Gasset, La rebelión de las masas, 1929, Václav Černý; Josef Forbelský)

„Señora, a simple vista puedo ver una cafetera eléctrica, una tostadora, un microondas, un televisor y un reproductor de videos, que son las cosas que normalmente roban los cacos.“
„Stačí se rozhlédnout a vidím kávovar, toustovač, mikrovlnku, televizor a přehrávač videí, věci, na které se zloději obvykle soustředí jako první.“
(Luis Sepúlveda, La sombra de lo que fuimos, 2009, Jana Novotná)

„... řekl jsem jí (jen tak), že přehání.“
„... yo le respondí, sin darle mayor importancia, que exageraba.“
(Milan Kundera, Žert, 1994, Fernando de Valenzuela)

„Pero no hablamos de nada de esto-yo guardé mi pequeño discurso, y ella guardó su respuesta grande-hasta después de la cena y del paseo por la ilimitada playa, cuando habíamos vuelto a la habitación del hotel sabiendo que el mayor esfuerzo-la representación, la figuración-habría de venir entonces.“
„Ale o ničem z toho jsme nemluvili: nechával jsem si svůj malý proslov a ona svou velkou odpověď až na potom, po večeři, po procházce nekonečnou pláží, po níž jsme se vrátili do hotelového pokoje s vědomím, že nejnamáhavější část našeho setkání-představení, výstup-má nadejít teď.“
(Javier Marías, Todas las almas, 2011, Blanka Stárková)

Z významové stránky překladu se teoretická pravidla rozchází s praktickým použitím antepozice a postpozice. Zhruba v polovině případů postavení adjektiva neodpovídá jeho interpretaci, ačkoli výsledný překlad se dá vyhodnotit jako správný, jelikož odpovídá kontextu věty. Je tedy zřejmé, že ani španělský, ani český jazyk často nebere v potaz významovou pozici přídavného jména. Nicméně jak už bylo řečeno, tato skutečnost na správnost překladu nemá vliv, z důvodu, že si překladatel dokáže význam přídavného jména vyvodit kontextem díla. Důkazem může být fakt, že z celkově 1570 posuzovaných syntagmat byla pouze 4 interpretována chybně.

Téma antepozice a postpozice španělských přídavných jmen je velmi rozsáhlé a podle mého názoru skýtá spoustu místa pro další vědeckou činnost. V rámci diplomové práce by se tato analýza dala rozšířit o více adjektiv, která by byla zkoumána ve více typech textů. Zároveň by bylo možné zaměřit se pouze na překlady jednotlivých vybraných překladatelů a porovnávat jejich interpretace v určitých kontextech, či pouze zkoumání různých překladů jednoho konkrétního díla. Tyto studie by posloužily pro lepší orientaci v dané problematice jak studentům španělského jazyka, tak učitelům, kteří španělštinu vyučují.

RESUMEN

Los adjetivos son una clase de palabras muy importante para nuestro lenguaje. Describen las cosas y la gente, expresan sus cualidades y señalan las relaciones entre ellas. La posición de los adjetivos en la oración es bastante variable en español, y de ahí que, sea el tema de nuestra tesis.

Los adjetivos se encuentran delante del sustantivo, es decir, en la anteposición, o detrás del sustantivo, dicho en otro modo, en la posposición. Las reglas para distinguir cuándo preferir la anteposición y cuándo la posposición son variadas y casi todos los lingüistas poseen opiniones diferentes como debería ser.

Por lo tanto, en la primera parte de esta tesis, que se llama teórica, me dedico al adjetivo y sus cualidades. Sigo con sus funciones en la oración y su división según las gramáticas diferentes (tanto checas como españolas). Más adelante continuo con la mayor parte de la tesis sobre la posición del adjetivo. Esta parte no solo analiza la anteposición y posposición, sin embargo también la posición de dos y más adjetivos y las frases hechas a la vez. La penúltima parte trata del cambio del significado conectado con la posición del adjetivo. En la última parte comparo los adjetivos checos con los adjetivos españoles en general.

De acuerdo con las gramáticas estudiadas podemos decir que los adjetivos antepuestos suelen añadir una nota significativa sin delimitación alguna del contenido del sustantivo. son los que expresan cierta cualidad del objeto contenida en él. Por otro lado los adjetivos pospuestos al sustantivo delimitan la extensión significativa de este. El grupo especial son los adjetivos con diferente significado según vayan pospuestos o antepuestos. Estos adjetivos forman el cuerpo esencial de la segunda parte de la tesis que se llama parte práctica.

Al principio de la parte práctica determino dos hipótesis que sigüé en la análisis. Me ocupo de:

- en primer lugar sigüé los adjetivos elegidos y observé la tipología usada
- en segundo lugar estudié si la traducción del adjetivo corresponde a su significado según su posición

Elegí cuatro adjetivos en concreto *antiguo*, *simple*, *triste* y *mayor* los busqué en tres tipos de textos (tanto checos como españoles) - en las bellas letras, en los textos especializados

y en los subtítulos. Examiné solamente los adjetivos que individualmente en la oración funcionan como los complementos del nombre.

Para la búsqueda usé la base de datos Český národní korpus. En las bellas letras dirigí a los enlaces con al menos tres frecuencias (de cincuenta ejemplos). Hablando de los textos especializados y los subtítulos trabajé con todos los resultados.

Al final todos los resultados dividí en tres grupos para mejor orientación. Estos grupos signalizan los enlaces que son bien traducidos, los que no son traducidos correctamente y los que no son signalizados de ninguna manera.

De esta completa análisis está claro que la tipología difiere en ambos idiomas. El adjetivo suele traducirse a través del adverbio (*očividně*), sustantivo (*starověk*), verbo (*rozhlédnout se*) o a menudo por los enlaces de tipo *už jenom, i to, jen to* apod. Además, el adjetivo *major* se halla frecuentemente en los enlaces con el sustantivo correspondiente (*nejnamáhavější*).

En lo que se refiere al significado de la traducción son las reglas teoréticas diferentes al uso práctico. En general, los textos ni en español ni en checo a menudo no consideran la diferencia en el significado del adjetivo según su posición. Alrededor de la mitad de los resultados no corresponde a su interpretación teorética, aunque evaluamos la traducción final como correcta, porque el traductor entendió bien el contexto. Como la prueba de esta afirmación sirve el hecho que solamente cuatro de un mil quinientos setenta resultados fueron traducidos incorrectamente.

Soy consciente de que la extensión del trabajo no es suficiente para ofrecer los resultados más válidos y aprovechables, sin embargo la tesis podría ser ampliada por más adjetivos examinados en los textos más variados. En el mismo momento sería posible dedicarse solamente a las traducciones de los traductores elegidos y comparar sus interpretaciones de los adjetivos en determinados contextos. Otra alternativa sería el estudio de diferentes traducciones en la cierta obra. Estoy convencida de que este análisis serviría para la mejor orientación en el problema tanto a los estudiantes como a los profesores.

BIBLIOGRAFIE

BÁEZ SAN JOSÉ, Valerio, Jana KRÁLOVÁ-KULLOVÁ a Josef DUBSKÝ. Moderní gramatika španělštiny. Plzeň: Fraus, 1999. ISBN 80-7238-054-0.

ČERNÝ, Jiří. Morfología española. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2153-7.

GÓMEZ TORREGO, Leonardo a Elsa AGUIAR. Gramática didáctica del español. Madrid: Ediciones SM, 2002. ISBN 8434854406.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. Nový encyklopedický slovník češtiny. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-480-5.

Nueva gramática de la lengua española. Madrid: Espasa Libros, 2009. ISBN 9788467033212.

SECO, Rafael a Manuel SECO. Manual de gramática española. 10. ed. Madrid: Aguilar, 1996. ISBN 8403270623.

ŠTÍCHA, František. Akademická gramatika spisovné češtiny. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1641-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Čermák, P. – Vavřín, M.: Korpus InterCorp – španělština, verze 11 z 19. 10. 2018. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2018. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

Rosen, A. – Vavřín, M. – Zasina, A. J.: Korpus InterCorp – čeština, verze 11 z 19. 10. 2018. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2018. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>